

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝΥΠΑΡΧΕΙ ΜΕ
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ»**

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΑΝΔΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΗΛΙΑΝΑ

ΔΡΟΣΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΟ Α

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:

κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ,

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ, Μ.Α.

*ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΟ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Α.Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΑΣ*

ΠΑΤΡΑ, ΜΑΪΟΣ 2007

Η επιτροπή για την έγκριση πτυχιακής εργασίας:

Υπογραφή:

Υπογραφή:

Υπογραφή:

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους μας βοήθησαν, προκειμένου να ολοκληρωθεί η συγγραφή της συγκεκριμένης μελέτης.

Ιδιαίτερος :

- Ευχαριστούμε θερμά την επόπτρια μας, Αναγνωστοπούλου Κατερίνα, κοινωνική λειτουργό, ΜΑ, που όντας υπεύθυνη για την εργασία αυτή, μας έδωσε τις σωστές κατευθύνσεις, ώστε να ολοκληρωθεί η μελέτη μας.

- Τους εργαζόμενους της κοινωνικής υπηρεσίας των Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού και ειδικότερα την κ. Μουτάφη, για την άψογη συνεργασία μας και την πολύτιμη βοήθεια, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η έρευνα μας.

- Την Βασιλακοπούλου Λίνα, την Κατσιγιάννη Ευσταθία και την Παλαιολόγου Αναστασία, για την βοήθεια τους σχετικά με την δακτυλογράφηση της εργασίας και την επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της μελέτης είναι η εξέταση του φαινομένου της συνύπαρξης της μητέρας – κρατούμενης με το παιδί της στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, καθώς και το κατά πόσο επιτυγχάνεται ο μητρικός της ρόλος.

Στην προσπάθεια επίτευξης του σκοπού αυτού, έγινε αναφορά στα παρακάτω θέματα :

- Στο πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζεται το θέμα της συνύπαρξης της μητέρας – κρατούμενης με το παιδί της στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού και αναλύεται ο σκοπός της μελέτης, ενώ ορίζονται οι όροι, που περικλείονται στο θέμα.

- Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί. Αναφέρονται θεωρίες για την έννοια και το ρόλο της μητρότητας, αναλύεται η αξία του μητρικού θηλασμού και μοναδικότητα της σχέσης μητέρα – παιδιού.

- Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τις φυλακές στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται άρθρα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων, το συμβούλιο φυλακής, καθώς και θεωρίες όσον αφορά την ψυχολογία των κρατουμένων και τη γυναικεία εγκληματικότητα.

- Στο τέταρτο κεφάλαιο, περιγράφεται ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας στα σωφρονιστικά καταστήματα.

■ Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία, που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας.

■ Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

■ Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από τη μελέτη αυτή καθώς και οι εισηγήσεις – προτάσεις, για μια καλύτερη συνύπαρξη της μητέρας – κρατούμενης με το παιδί της.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	10
1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ.....	12
1.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΧΕΣΗ ΜΗΤΕΡΑΣ-ΠΑΙΔΙΟΥ	21
2.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ.....	22
2.2 ΜΗΤΕΡΑ – ΜΗΤΡΟΤΗΤΑ	25
2.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΩΝ-ΠΑΙΔΙΟΥ	27
2.3.1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΗΤΕΡΑ – ΠΑΙΔΙ	28
2.3.2. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΔΥΑΔΟΣ ΜΗΤΕΡΑ-ΠΑΙΔΙ.....	31
2.3.3. Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΙΚΟΥ ΘΗΛΑΣΜΟΥ	35
2.4 ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ - ΑΠΟΚΟΛΛΗΣΗ	37
2.5 ΠΡΟΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ : ΤΟ ΝΗΠΙΟ.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	40
3.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	41
3.1.1 ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΦΥΛΑΚΗΣ.....	44
3.2. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	46
3.2.1. ΧΩΡΟΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	47
3.2.2 ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ.....	49
3.2.3. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	53
3.3 Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ	56
3.4 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΕΣ	59
3.5 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ.....	65
4.1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	66
4.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ....	68
4.3. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ.....	71
4.3.1.ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	76
5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	77
5.2 ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	79
5.3 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	80
5.4 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	81
5.5. ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ.....	83
5.6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	84

5.7 ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	104
7.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	105
7.2 ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	107
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	110
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός πως η εγκληματικότητα συνιστά ένα από τα σοβαρότερα αρνητικά φαινόμενα της κοινωνικής ζωής, για αυτό και αποτελεί αντικείμενο έρευνας.

Όσον αφορά τη γυναικεία εγκληματικότητα, τα τελευταία χρόνια διαγράφει ανοδική πορεία. Στην Ελλάδα, υπάρχει η Γυναικεία Φυλακή Νεάπολης, στη Θεσσαλονίκη, όπου οι κρατούμενες βρίσκονται εκεί για όσο διάστημα είναι υπόδικες. Επιπλέον, υπάρχουν και οι Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, στις οποίες οι κρατούμενες εκτίουν την ποινή τους. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στον Κορυδαλλό υπάρχουν κρατούμενες, που ζουν με τα παιδιά τους, μέχρι αυτά να συμπληρώσουν τα τρία (3) τους χρόνια. Η συγκεκριμένη φυλακή, είναι η μοναδική στην Ελλάδα, όπου διαβιούν μητέρες – κρατούμενες μαζί με τα παιδιά τους.

Η μελέτη που ακολουθεί, διερευνά τον τρόπο ζωής και τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στη μητέρα – κρατούμενη και το παιδί της.

Αξίζει να σημειωθεί, πως η συγκεκριμένη έρευνα είναι η πρώτη που πραγματοποιήθηκε μέσα στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της μελέτης είναι η εξέταση του φαινομένου της συνύπαρξης της μητέρας – κρατούμενης με το παιδί της στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, καθώς και το κατά πόσο επιτυγχάνεται ο μητρικός της ρόλος.

Στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι η ευαισθητοποίηση τόσο των υπευθύνων όσο και του ευρύτερου κοινού, προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, που ζουν με τις μητέρες τους στη φυλακή.

Οι ειδικότεροι στόχοι είναι οι εξής :

1. Διαπίστωση της μοναδικότητας της σχέσης μητέρας – παιδιού.
2. Ανάλυση της έννοιας και του ρόλου της μητρότητας.
3. Προσδιορισμός της θεωρίας σχετικά με την προσκόλληση και την αποκόλληση του παιδιού από τη μητέρα.
4. Να εξεταστεί η αξία του μητρικού θηλασμού.
5. Να διερευνηθεί η ψυχολογία των κρατουμένων.
6. Παρουσίαση άρθρων από το σωφρονιστικό κώδικα, σχετικά με το συμβούλιο της φυλακής, τα δικαιώματα, τους χώρους διαβίωσης και τα μορφωτικά προγράμματα των κρατουμένων.
7. Συγκέντρωση θεωριών για τις γυναίκες κρατούμενες και τη γυναικεία εγκληματικότητα.
8. Προσδιορισμός της κοινωνικής εργασίας στα σωφρονιστικά καταστήματα.

9. Παρουσίαση των καθηκόντων και του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στα σωφρονιστικά καταστήματα.

1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Ποινή: Θεωρείται το «κακό» που επιβάλλεται στον εγκληματία για το έγκλημα που διέπραξε. (Πανούσης, 1990, σελ.17)

Νομικό έγκλημα: Ότι προβλέπεται και απειλείται με ποινή στο νόμο. Βασική διάκριση των εγκλημάτων είναι εκείνη που τα κατατάσσει σε σχέση με την βαρύτητα της απειλούμενης ποινής σε κακουργήματα, πλημμελήματα και πταίσματα. Στα κακουργήματα απειλείται με την ποινή του θανάτου και την κάθειρξη, για τα πλημμελήματα με φυλάκιση και χρηματική ποινή, για τα πταίσματα με κράτηση και πρόστιμο. (ο.π. σελ.18)

Εισαγγελέας: Το όργανο που βάζει σε κίνηση την ποινική δίκη δηλαδή ασκεί ποινική δίωξη όταν του υποβληθεί μήνυση, αναφορά, καταγγελία κ.τ.λ. Εκπροσωπεί στο δικαστήριο το νόμο και τη δημόσια τάξη. Οφείλει όμως στο δικαστήριο να ενεργεί όχι μόνο ‘κατά’ αλλά και ‘υπέρ’ του κατηγορούμενου, έχει δηλαδή υποχρέωση να είναι αντικειμενικός. (ο.π. σελ. 20)

Κατηγορούμενος: Το πρόσωπο εναντίον του οποίου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη ή στον οποίο η μήνυση αποδίδει κάποια εγκληματική πράξη. (ο.π. σελ. 21)

Σωφρονιστικό δίκαιο: Οι κανόνες δικαίου οι οποίοι ρυθμίζουν κυρίως την έκτιση των κυρώσεων αλλά και την οργάνωση των σωφρονιστικών καταστημάτων και το καθεστώς του σωφρονιστικού προσωπικού.(ο.π. σελ. 136)

Σωφρονιστικός κώδικας (Α.Ν. 125/1967): Αποτελεί το κυριότερο νομοθετικό κείμενο σε συνδυασμό με το πρόσφατο ψήφισμα.(ν. 1851/1989) (ο.π. σελ. 136)

Δίκαιο: Το σύνολο κανόνων που θεσπίζει ή αναγνωρίζει η πολιτεία για να ρυθμίζουν εξαναγκαστικά την κοινωνική ζωή στο πνεύμα της δικαιοσύνης. (Δ.Σπινέλλη, 1990, σελ.16)

Η ρυθμιστική λειτουργία των κανόνων ασκείται σε τρεις φάσεις στις οποίες στις οποίες αντιστοιχούν τρία είδη κανόνων :

1. Πρωταρχικοί ή πρωτεύοντες βασικοί κανόνες δικαίου που καθορίζουν πως πρέπει να φέρονται τα μέλη μεταξύ τους.
2. Δευτερεύοντες ή κυρώτικοι που εφαρμόζονται σε περίπτωση παραβάσεων των πρωταρχικών κανόνων.
3. Δικονομικοί κανόνες που καθορίζονται από τα όργανα.

Το σύνολο των κανόνων αποτελεί ουσιαστικά το ποινικό δίκαιο. (ο.π. σελ. 16-17)

Σωφρονιστική Επιστήμη: Έχει ως αντικείμενο έρευνας την εκτέλεση των ποινικών κυρώσεων και ιδίως των κυρώσεων κατά της ελευθερίας. (ο.π. σελ. 19)

Ποινικός Κώδικας (νόμος 1492/1950): Άρχισε να ισχύει την 01/01/1951. Πριν από αυτόν ίσχυε ο «Ποινικός Νόμος» του 1834. Ο Ποινικός Κώδικας διακρίνεται σε δύο μέρη : Στο γενικό που περιέχει τις διατάξεις που έχουν εφαρμογή σε όλα τα εγκλήματα ή σε κατηγορίες από αυτά και στο ειδικό μέρος που περιέχονται οι ειδικές περιγραφές των διαφόρων εγκλημάτων. (ο.π. σελ. 19-20)

Ποινή: Ένα κακό που το απειλεί ο νόμος και το επιβάλλει ο δικαστής στο δράστη μιας άδικης πράξης ως εκδήλωση ιδιαίτερης αποδοκιμασίας του από την έννομη τάξη. (ο.π. σελ. 21)

Κακουργήματα: Είναι τα εγκλήματα που τιμωρούνται με ποινές θανάτου ή κάθειρξης. (ο.π. σελ. 35)

Πλημμελήματα: Όταν απειλούνται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή ή περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα. (ο.π. σελ. 36)

Πταίσματα: Όταν απειλούνται με κράτηση ή πρόστιμο (ο.π. σελ. 36)

Έγκλημα: Είναι ό,τι προβλέπεται και απειλείται με ποινή ή νόμο. (ο.π. σελ. 46)

Κατάδικος: Είναι αυτός, που καταδικάστηκε, για εγκληματική πράξη και που εκτίει την ποινή του στη φυλακή. (Ντειβιντ Κρισταλ, 1992 , σελ. 203).

Υπόδικος: Είναι ο κατηγορούμενος για κάποιο αδίκημα, που δεν έχει δικαστεί ακόμα.(ο.π. , σελ. 437)

Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά: Η παράβαση κανόνα συμπεριφοράς, που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ως τηρητέο από τα μέλη της. Διακρίνεται σε παραβατική, αντικομοφορμιστική και επαναστατική.(Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Αθήνα,1984, σελ.33)

Έγκλημα – Αδίκημα: Είναι παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που προσβάλλει αξίες, που κατά τις κοινωνικο-πολιτικές αντιλήψεις μιας κοινωνίας, είναι βασικές για τη συνέχιση της ύπαρξής της, γι'αυτό και η κοινωνία επιζητεί την επιβολή κυρώσεων που θίγουν σοβαρά μέχρι και θεμελιώδη αγαθά του δράστη τους. (Garofalo, Jellinek, Durkheim Pinatel)

Ποινή: Η ποινή αποτελεί κύρωση του εγκληματία γι' αυτό που έκανε. Αποτελεί έμπρακτη εκδήλωση της αποδοκimasίας του δράστη, που εκφράζεται με την κρίση «περί καταλογισμού» και υλοποιείται με μέτρο που συνεπάγεται, από την μία υλική δεινοπάθεια για τον εγκληματία, δηλαδή τον πλήττει στα έννομα αγαθά του (ζωή,

ελευθερία, τιμή, περιουσία), από την άλλη, ηθική μείωση, δηλαδή τον πλήττει στην ηθική του υπόσταση. (Κουράκης Νέστωρ, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997, σελ.36)

Στερεότυπο: Στερεότυπο είναι μια ποιοτική κρίση για κάποιο πρόσωπο, αντικείμενο ή έννοια, η οποία δημιουργείται έξω από την προσωπική εμπειρία του υποκειμένου. Έτσι στο άτομο που προβαίνει σε κάποια αξιόποινη πράξη αποδίδονται αρνητικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες, έστω και αν αυτός που τα αποδίδει δεν έχει έρθει ποτέ σε επαφή μαζί του. (Κουράκης Νέστωρ-Τρωιάννου-Λουλά Αγλαία, 1991, σελ. 84)

Κοινωνικό περιθώριο: Ένας χώρος που προσδιορίζεται από την τομή δύο ή περισσότερων αντιφατικών, κοινωνικής διάστασης συνόλων.»(ο.π. , σελ. 84)

1.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στις αρχέγονες κοινωνίες, οι όποιες συγκρούσεις συνέβαιναν, λύνονταν με τη μορφή της αυτοδικίας και της αντεκδίκησης. Το κύριο στοιχείο αυτών των κοινωνιών είναι η τιμωρία που επιβάλλεται σε αυτόν που παραβαίνει τους κανόνες χωρίς να δίνεται προσοχή στην αιτία της πράξης. (Αλεξιάδης, 2001).

Στην μετέπειτα εξέλιξη των κοινωνικών ομάδων πλέον παρουσιάζεται η τιμωρία υπό το πρίσμα της Θεοδικίας. Τώρα ο ιερέας είναι ο αρχηγός της ομάδας, αυτός που επιβάλλει αυστηρές ποινές, γιατί προέρχονται από τον Θεό και προσδοκεί στην εύνοιά του με την αποκατάσταση της τάξης. Όταν παρουσιάζεται ο θεσμός του κράτους η επίγεια και θεική εξουσία συμπορεύονται για μεγάλο χρονικό διάστημα. (ο.π.)

Στην εποχή του Δράκοντα εμφανίζεται το πρώτο δίκαιο στην Αρχαία Αθήνα, οι σκληρές ποινές είναι το χαρακτηριστικό του. Μετέπειτα, στους νόμους του Σόλωνα και του Πλάτωνα η ποινή έγινε και χρηματική. Οι δικαστές μπορούσαν να χρησιμοποιούν και την χρηματική και την σωματική ποινή, όχι όμως και τις δύο μαζί, ενώ οι σωματικές θεωρούνται ιδιαίτερα σκληρές και σπάνια παρατηρούνταν. (Ανώνυμος, Σόλων, 1988).

Δύο πολύ συνηθισμένες ποινές που εφαρμόστηκαν στην Αρχαία Αθήνα ήταν ο εξοστρακισμός και η εξορία. Τον εξοστρακισμό τον εισήγαγε ο Κλεισθένης για την προστασία της πόλης από ισχυρούς και επικίνδυνους πολίτες της Αθήνας. Ο λαός έγραφε το όνομα του πολίτη που ήθελαν να εξοστρακίσουν, σε σπασμένα κεραμίδια (όστρακα). Ο πολίτης που συγκέντρωνε πάνω από 6.000 ψήφους αποχωρούσε από την Αθήνα για πόλη που του είχαν καθορίσει, ενώ η περιουσία του φυλασσόταν. Αντίθετα, στην εξορία ο πολίτης έφευγε από την πόλη, η περιουσία του δεσμευόταν και αποτελούσε μίasma για την πόλη. Επιπλέον, δεν επιτρεπόταν σε κανέναν πολίτη να του απευθύνει τον λόγο ή να τον βοηθήσει, σε

περίπτωση που έκανε κάτι τέτοιο καταδικαζόταν με την ίδια ποινή. (Ανώνυμος, Σόλων, 1988).

Στην Αρχαία Αθήνα υπήρχε το «Δεσμωτήριο», στο οποίο έμεναν όσοι ήταν καταδικασμένοι σε θάνατο. Παρ' όλα αυτά όμως, είχαν το δικαίωμα να τελούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα, να δέχονται επισκέψεις ακόμα και τη νύχτα καθώς και να λαμβάνουν μέρος στα Διονύσια και τα Παναθήναια. (Σταυροπούλου, 1990).

Κατά το Μεσαίωνα επαναβιώνεται η θεοδικία και η αντεκδίκηση. Επικρατούν οι σωματικές ποινές, οι ακρωτηριασμοί καθώς και η θανατική εκτέλεση. Οι φυλακές του Μεσαίωνα ήταν υπόγεια των δημαρχείων, των μοναστηριών και ειρκτές των ανακτόρων. (Σταυροπούλου, 1990). Στο Βυζάντιο πλέον οι κρατούμενοι χωρίζονταν σε υπόδικους και κατάδικους, σε ενήλικες άνδρες, ανήλικους και γυναίκες. Στην εποχή της Αναγέννησης μέσα από τα έργα του Rousseau, Montesquieu και C.Beccaria, δημιουργείται, το υπόβαθρο, που δομηθούν οι σύγχρονες θεωρίες για την αντίληψη της φυλακής και του κρατούμενου. (Αλεξιάδης, 2001).

Κοινό χαρακτηριστικό των σωφρονιστικών συστημάτων, υπήρξε η οργάνωση της έκτισης των ποινικών κυρώσεων γενικά και όχι μόνο της ποινής κατά της προσωπικής ελευθερίας όπως η προφυλάκιση, η προσωρινή κράτηση, η κράτηση καταδίκων για χρηματικές ποινές. Τον 18^ο αιώνα, παρουσιάζονται νέα σωφρονιστικά συστήματα, α) το κοινοβιακό σύστημα, β) το απομονωτικό (πενσυλβανικό) σύστημα, γ) το μικτό (ωβούρνειο) σύστημα και δ) το προοδευτικό (ιρλανδικό) σύστημα.

α) Το κοινοβιακό σύστημα. Οι κρατούμενοι τοποθετούνται σε σωφρονιστήρια χωρίς η κράτηση τους σε αυτά να διέπεται από οποιαδήποτε μορφή οργάνωσης. Πολύ γρήγορα, τα σωφρονιστήρια μεταβλήθηκαν σε κοινόβια με άθλιες συνθήκες διαβίωσης και αληθινά σχολεία διαφθοράς. Σε αυτή τη μεταβολή βοήθησε ο συνωστισμός στα σωφρονιστήρια μεγάλου αριθμού κρατουμένων, χωρίς διακρίσεις κατηγοριών (ενηλίκων, ανηλίκων, ανδρών ή γυναικών). Σε μία προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης αυτής, αναπτύχθηκε

το « κοινοβιακό σύστημα». Οι κρατούμενοι διαβιούν σε κοινούς θαλάμους μέρα και νύχτα.

Αντίθετα, η διοίκηση δεν περιορίζεται μόνο στην τήρηση της τάξης αλλά επεκτείνεται σε θετική επενέργεια πάνω στους κρατούμενους. Για να πετύχει ο σκοπός αυτός επιδιώχθηκε η οργάνωση της ζωής των κρατουμένων και η δημιουργία όρων εργασίας για αυτούς και παρακολουθείτε η εξέλιξη καθενός κρατούμενου με στόχο την βελτίωση του. Η φυλακή του Επταφυργίου Θεσ/κης ήταν οργανωμένη κατά το «κοινοβιακό σύστημα»(Αλεξιάδης, 2001).

β) Το απομονωτικό σωφρονιστικό σύστημα (πενσυλβάνικο). Οι μεταρρυθμιστικές ιδέες του τέλους του 18^{ου} αιώνα , επηρεασμένες από τα έντονα θρησκευτικά και ανθρωπιστικά κινήματα της εποχής οδήγησαν στην ίδρυση δύο μικρών φυλακών με σύστημα ακριβώς αντίθετο του κοινοβιακού, δηλαδή με απομόνωση των κρατουμένων(Αλεξιάδης, 2001).

Το απομονωτικό σύστημα καθιερώθηκε στην Αγγλία όταν ειδική επιτροπή στάλθηκε στις Η.Π.Α, όπου η αναμορφωτική προσπάθεια είχε βρει υποστηρικτές και πρωτοπόρους του Κουάκερους, οι οποίοι στην Πολιτεία της Πενσυλβάνια κήρυτταν την απόλυτα αστική και θρησκευτική ελευθερία. Κατά το σύστημα αυτό, που λόγω της καταγωγής του ονομάστηκε και « Πενσυλβανικό σωφρονιστικό σύστημα», ο κρατούμενος παρέμενε στην απομόνωση με μόνη συντροφιά την Αγία Γραφή, για να μπορέσει να βρει ο κρατούμενος τη μετάνοια και το δρόμο της σωτηρίας. Η απομόνωση ήταν τόσο απόλυτη ώστε ακόμα και στον περίπατο οι κρατούμενοι φορούσαν προσωπίο(ο.π.).

Επιχειρήματα υπέρ αυτού του συστήματος ήταν ότι με την απομόνωση, αποφεύγεται η εξαχρείωση που προκαλεί η αμοιβαία επαφή κάθε είδους κρατουμένων , ότι η συνεχής απομόνωση οδηγεί σε αυτοπαρατήρηση και αυτοέλεγχο που γεννούν ευγενή συναισθήματα και τονώνουν το αίσθημα της ντροπής, ενώ από την πλευρά λειτουργίας της φυλακής, εξασφαλίζεται η τάξη

και αποτρέπονται οι αποδράσεις. Ένα ακόμα θετικό επιχείρημα ήταν η απομόνωση των καταδίκων και την εξάπλωση μεταδοτικών ασθενειών(ο.π.).

Από την άλλη πλευρά, δύο είναι κυρίως τα αντίθετα συναισθήματα κατά του απομονωτικού συστήματος. Πρώτον, ότι η διαρκής απομόνωση ενδέχεται να έχει ολέθριες συνέπειες στον ψυχικό κόσμο του κρατούμενου και δεύτερον ότι η απομόνωση είναι από τη φύση της αντίθετη προς το σκοπό της έκτισης της ποινής που είναι η κοινωνική ένταξη του καταδίκου, η οποία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ικανότητα δημιουργίας σχέσεων με τους ανθρώπους(ο.π.).

γ) Το μικτό σωφρονιστικό σύστημα (ωβούρνειο). Το σύστημα αυτό αποτελεί συνδυασμό των δύο προηγούμενων συστημάτων, του απομονωτικού σωφρονιστικού συστήματος και του κοινοβιακού συστήματος, και αποκαλείται «μικτό σύστημα». Κατά το σύστημα αυτό οι κρατούμενοι παραμένουν σε απομόνωση κατά τη νύχτα και εργάζονται από κοινού κατά την ημέρα σε εργαστήρια της φυλακής. Όμως κατά τη διάρκεια της εργασίας τηρείται απόλυτη σιωπή για πνευματική απομόνωση και πολύ αυστηρή πειθαρχία(Αλεξιάδης,2001).

Οι λόγοι που επέβαλλαν το παραπάνω σύστημα, ήταν πρώτον η ανάγκη εκμετάλλευσης της εργασίας των καταδίκων σε βιομηχανικές εργασίες και δεύτερον ο περιορισμός του κόστους των φυλακών. Εκτός από τους παραπάνω λόγους, πλεονεκτήματα του μικτού σωφρονιστικού συστήματος ήταν και η αποφυγή των δυσμενών συνεπειών, εξαιτίας της απομόνωσης στον ψυχικό κόσμο του κρατούμενου και η ενίσχυση της βούλησης και της προσωπικότητας του από την ανάγκη της καθημερινής συμμόρφωσης προς την αυστηρή πειθαρχία της φυλακής. (Αλεξιάδης,2001). Το σύστημα αυτό, υιοθετήθηκε και σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως το Βέλγιο, την Ελβετία, την Αγγλία και αλλού.

δ) Το προοδευτικό σωφρονιστικό σύστημα (ιρλανδικό), αποδέχεται τις αρχές και τα χαρακτηριστικά των προηγούμενων συστημάτων αλλά τα χρησιμοποιεί

πιο μεθοδικά. Πρωτοεμφανίστηκε στην Ιρλανδία, για αυτό και ονομάζεται και « Ιρλανδικό σύστημα»(Αλεξιάδης, 2001).

Σύμφωνα με αυτό το σύστημα , η διάρκεια της έκτισης της ποινής χωρίζεται σε τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο, που διαρκεί 9 μήνες, ο κατάδικος παραμένει σε απομόνωση, χωρίς εργασία. Αυτό συμβαίνει για να επιτευχθούν τα πλεονεκτήματα του απομονωτικού συστήματος, δηλαδή ο κατάδικος νοιώθει έντονα την ποινή ως ανταπόδη στο έγκλημά του και του δίνεται η δυνατότητα για αυτοπαρατήρηση και τον αυτοέλεγχο για ότι έπραξε και επιδεικνύει ο ίδιος από δική του πρωτοβουλία καλή διαγωγή για να περάσει σύντομα στο επόμενο στάδιο. Στο δεύτερο στάδιο, ο κατάδικος ζει σε καλύτερες συνθήκες. Παραμένει την νύχτα σε απομόνωση , αλλά το πρωί εργάζεται από κοινού με τους υπόλοιπους συγκρατούμενούς του. Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο έκτισης ποινής ο κρατούμενος απολύεται υπό τον όρο ότι δεν θα διαπράξει νέο έγκλημα στο μέλλον, χωρίς να αποκλείεται , σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο χαρισμός του υπολοίπου της ποινής (ο.π.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΧΕΣΗ ΜΗΤΕΡΑΣ - ΠΑΙΔΙΟΥ

2.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

«Στα πρώτα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης του ανθρώπινου νηπίου το περιβάλλον παίζει ζωτικό ρόλο – το περιβάλλον εκείνο που στην ουσία, δεν έχει ακόμα διαχωριστεί από το νήπιο»(D.Winnicott, 1989 , σελ. 192).

Τα μεγαλύτερα προβλήματα για τη διαμόρφωση και εξέλιξη στο χαρακτήρα του νηπίου, εμφανίζονται όταν ο διαχωρισμός από την μητέρα αποτελεί χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος. Το νήπιο στην απουσία του προτύπου της μητέρας δυσκολεύεται να αναπτύξει μια φυσιολογική και «υγιή» πορεία(Winnicott, 1979).

Το περιβάλλον προσφέρει κάποιες παροχές όπως α)κράτημα, β)χειρισμό, γ)παρουσίαση αντικειμένων.

Ενώ το νήπιο μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτές τις παροχές , στο βρέφος το αποτέλεσμα είναι ατομική ωρίμανση. Αν σε ένα βρέφος που θεωρούμε δεδομένο, ότι το κρατούν και το χειρίζονται ικανοποιητικά, παρουσιάσουν ένα αντικείμενο με τρόπο που να μην παραβιάζεται η θεμιτή εμπειρία της παντοδυναμίας του, το αποτέλεσμα ενδέχεται να είναι ότι το βρέφος γίνεται ικανό να χρησιμοποιήσει το αντικείμενο και να το νοιώσει σαν υποκειμενικό αντικείμενο, δημιουργημένο από το βρέφος(ο.π.).

Αν παρατηρήσουμε ένα παιδί πώς θηλάζει θα βγουν αρκετά συμπεράσματα. Όταν για παράδειγμα ένα παιδί κατά την ώρα του θηλασμού, αντί για το στήθος, κοιτάζει τη μητέρα του, εκείνη τη στιγμή νομίζει ότι βλέπει τον εαυτό του . Το ίδιο ισχύει και για τη μητέρα που κατά τη διάρκεια του θηλασμού κοιτάζει το παιδί της(ο.π.).

Υπάρχει όμως και η περίπτωση που η μητέρα για διάφορους συναισθηματικούς λόγους καθρεφτίζει μια άσχημη και ανιαρή διάθεση. Κατά συνέπεια, το βρέφος σε αυτή την περίπτωση δε βλέπει τον εαυτό του . Για την

εξισορρόπηση αυτής της κατάστασης το βρέφος ζητάει μια αντανάκλαση. Άλλη μια συνέπεια της άσχημης διάθεσης της μητέρας είναι ότι το βρέφος συνειδητοποιεί ότι εκείνο που κοιτάζει είναι το πρόσωπο της μητέρας του και όχι ένας «καθρέφτης»(ο.π.).

Έτσι, η αντίληψη παίρνει τη θέση της συναίσθησης και τη θέση εκείνου που θα μπορούσε να είναι η αρχή μιας σημαντικής αλλαγής με τον κόσμο μιας διαδικασίας με διπλή κατεύθυνση, όπου ο εμπλουτισμός του εαυτού εναλλάσσεται διαδοχικά με την ανακάλυψη νοήματος στον κόσμο των ορατών πραγμάτων(ο.π.).

Φυσικά, υπάρχουν και ενδιάμεσα στάδια σε αυτή την διάταξη πραγμάτων. Το βρέφος μαθαίνει γρήγορα να κάνει την διάγνωση: «Τώρα είναι σίγουρο, ότι μπορώ να προβλέψω τη διάθεση της μητέρας και να είμαι αυθόρμητο, αλλά από λεπτό σε λεπτό, το πρόσωπο της μητέρας θα πετρώσει ή θα κυριαρχήσει η διάθεσή της και τότε πρέπει να παραμεριστούν οι προσωπικές μου ανάγκες, διαφορετικά ο κεντρικός μου εαυτός μπορεί να δεχθεί επίθεση»(ο.π.).

Επίσης σε μια παθολογική κατεύθυνση εμφανίζεται η προβλεπτικότητα, που είναι επισφαλής και περιορίζει την ικανότητα του βρέφους να επιτρέπει απρόβλεπτα περιστατικά. Από εκείνη τη στιγμή το βρέφος, αρχίζει να αποσύρεται και θα κοιτάζει μόνο για να αντιλαμβάνεται. Επόμενο είναι το βρέφος, μεγαλώνοντας να εμφανίσει μια σύγχυση με τους καθρέφτες(ο.π.).

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε ένα παράδειγμα ώστε να γίνει πιο κατανοητή η περίεργη σχέση μητέρας – παιδιού αλλά και οι ιδιαιτερότητες που καταλαμβάνουν το ρόλο της μητέρας(ο.π.).

«Μια γυναίκα παντρεύτηκε, έκανε τρία αγόρια και ζούσε μαζί με τον άντρα της μια ευτυχισμένη αλλά και ψυχοφθόρα ζωή. Κάθε πρωί η γυναίκα ξυπνούσε σε κατάσταση απόγνωσης και κατάθλιψης. Όλο το επεισόδιο τελείωνε μόλις η γυναίκα πήγαινε στο μπάνιο για να πλυθεί και να φροντίσει το πρόσωπό της. Αυτή η κατάσταση όμως την οδήγησε σε χρόνια καταθλιπτική κατάσταση που στο τέλος συνδυάστηκε με χρόνια αναπηρική σωματική

ανωμαλία. Η υπερβολή αυτή είχε σκοπό να κάνει τον καθρέφτη να την επιδοκιμάσει. Αυτή η γυναίκα έπρεπε να γίνει μητέρα του εαυτού της. Στη περίπτωση που είχε μια κόρη, σίγουρα θα βοηθούσε την κατάσταση, αλλά η κόρη θα υπέφερε αφού θα έπρεπε να επανορθώνει την αβεβαιότητα της μητέρας της(ο.π.).

Αυτή η σύντομη θεώρηση του φαινομένου, όπου το βρέφος και το παιδί, βλέπουν τον εαυτό τους στο πρόσωπο της μητέρας και μετέπειτα σε έναν καθρέφτη μας παρέχει έναν τρόπο να δούμε το ψυχαναλυτικό και ψυχοθεραπευτικό καθήκον(ο.π.).

Φυσικά, καθώς το παιδί εξελίσσεται η διαδικασία της ωρίμανσης γίνεται πιο εξεζητημένη και καθώς οι ταυτίσεις πολλαπλασιάζονται, το παιδί εξαρτάται ολοένα και λιγότερο από την αντανάκλαση του εαυτού του, από τα πρόσωπα της μητέρας και του πατέρα ή από τα πρόσωπα άλλων που έχουν γονεϊκή ή αδελφική σχέση μαζί του(Winnicott,1979).

2.2 ΜΗΤΕΡΑ – ΜΗΤΡΟΤΗΤΑ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Ο όρος μητρότητα υποδηλώνει το ισχυρό σε ένταση ένστικτο και πλούσιο σε ποιότητα συναίσθημα της γυναίκας – μητέρας, που γεννά και φροντίζει με στοργή, σταθερότητα, ετοιμότητα και επάρκεια για την άμεση κάλυψη των βιοκινητικών, νοητικών, συναισθηματικών και κοινωνικών αναγκών του παιδιού από τη στιγμή της γέννησής του (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, τόμος 6, 1991).

Από τα συναισθήματα ασφαλείας που εμπνέει στο παιδί η σχέση με τη μητέρα του, καθώς και με τα άλλα πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντός του, (πατέρας, αδέρφια, συνοικούντα μέλη), θα κριθεί κατά πόσο το παιδί θα αποκτήσει, από τη βρεφική του ήδη ηλικία, το πρώτο στοιχείο της υγιούς προσωπικότητας, τη βασική εμπιστοσύνη (Erikson, 1963). Αυτή θα βοηθήσει ώστε να σχηματιστεί μία γενναία και καλοπροαίρετη στάση προς την οικογένεια, τους συγγενείς αλλά και την κοινωνία(ο.π.).

Η μητέρα από τη γέννηση του παιδιού της αναπτύσσει μια ιδιαίτερη σχέση μαζί του. Η ποιότητα και η εξέλιξη αυτής της σχέσης επηρεάζει την ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων του παιδιού στη μετέπειτα ζωή και πορεία του(ο.π.).

Ο ρόλος της μητέρας, διαμορφώνεται, ανανεώνεται και εξελίσσεται τόσο από τη σχέση της με το παιδί της, όσο και από την εμπειρία της, μέσα από άλλες ιδιότητες και δραστηριότητες της στον οικογενειακό και επαγγελματικό χώρο(ο.π.).

NΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Νομοθετικά μέτρα με τα οποία προστατεύεται η μητρότητα και θεσπίζονται κυρίως :

- Ø Κατώτατος χρόνος άδειας μητρότητας 15 εβδομάδων και χρηματικές παροχές κατά τη διάρκεια αυτής της άδειας.
- Ø Δικαίωμα διακοπής της εργασίας της γυναίκας για θηλασμό, μειωμένο ωράριο εργασίας , μέχρι το παιδί να συμπληρώσει το 4^ο έτος της ηλικίας του.
- Ø Απαγόρευση του εργοδότη να καταγγείλει τη σύμβαση εργασίας εργαζόμενης, τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της, όσο και για το διάστημα ενός έτους μετά τον τοκετό.
- Ø Χορήγηση φονικής αδείας για ανατροφή του παιδιού ως τρεις μήνες για κάθε γονέα στο χρονικό διάστημα από την λήξη της αδείας της μητρότητας μέχρι το παιδί να συμπληρώσει την ηλικία των 2 ½ ετών(ο.π.).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η συμμετοχή του πατέρα και η συμπαράσταση της πολιτείας με τη μορφή κοινωνικών παροχών, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες του μητρικού ρόλου της σύγχρονης γυναίκας και συμβάλλουν ουσιαστικά στην διαμόρφωση υγιών κοινωνικά ατόμων, ώριμων πολιτών(ο.π.).

2.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΩΝ-ΠΑΙΔΙΟΥ

Η σχέση μεταξύ γονέων παιδιού, αρχίζει να αναπτύσσεται πριν ακόμα από την γέννηση του νηπίου. Πιο συγκεκριμένα, οι σύζυγοι, που έχουν μια υγιή σχέση, μπορούν να κάνουν το παιδί μέρος αυτής. Είναι αρκετά σημαντικό, ο σύζυγος να έχει ενεργό ρόλο στην εγκυμοσύνη και στον τοκετό, ώστε να δημιουργηθούν συναισθήματα αμοιβαιότητας, ανάμεσα σε αυτόν και τη σύζυγο, στην καινούργια τους δημιουργία που είναι το παιδί(Παπασταύρος, 1986).

Σύμφωνα με τον Erik Erikson, μόλις γεννηθεί το παιδί και τοποθετηθεί στα χέρια της μητέρας, αρχίζει να αναπτύσσεται η βασική εμπιστοσύνη. Οι τρόποι με τους οποίους το παιδί κρατιέται, πλένεται, και ντύνεται, εκφράζουν τα συναισθήματα που κυριαρχούν στην οικογένεια με την παρουσία του. Είναι απαραίτητο όμως ο πατέρας, να πλένει, να ταΐζει και να κρατάει το παιδί ώστε να νοιώθει και τα δικά του χέρια και όχι μόνο της μητέρας(Παπασταύρος, 1986).

Η θερμή επαφή ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί, ενώ είναι υγιής, δεν πρέπει να συνεχισθεί για αρκετό διάστημα, καθώς μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για το παιδί. Πιο συγκεκριμένα, ο απογαλακτισμός είναι απαραίτητος για το παιδί, καθώς με τη πάροδο του χρόνου, πρέπει να απομακρύνεται από τη μητέρα και να εγκαταλείψει την πλήρη εξάρτηση από τους γονείς του, ώστε να αποκτήσει αυτονομία και υπευθυνότητα. Είναι γεγονός, πως η περίοδος της αυτονομίας του παιδιού, είναι αρκετά δύσκολη γιατί είναι ανάμεσα σε πολλές αμφιταλαντεύσεις. Δηλαδή, έχει ανάγκη τους γονείς του, αλλά επιθυμεί να είναι ξεχωριστό και ανεξάρτητο πρόσωπο. Νοιώθει αγάπη, αλλά και ταυτόχρονα οργή. Έχει επιθυμία να μεγαλώσει, αλλά από την άλλη μεριά, αισθάνεται φόβο. Σε αυτή τη φάση, οι γονείς, πρέπει να δώσουν στο παιδί την απόσταση που έχει ανάγκη, ώστε να νοιώσει ότι ελέγχει τη ζωή του(Παπασταύρος, 1986).

2.3.1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΗΤΕΡΑ – ΠΑΙΔΙ

Είναι γνωστό πως η σχέση μητέρα – παιδί κατέχει μία σημαντική θέση στα συστήματα κοινωνικών σχέσεων. Σύμφωνα με τον Spitz «αυτή η σχέση έχει την ιδιομορφία να αναπτύσσεται μπροστά στα μάτια μας, να μας προσφέρει ένα σημείο όπου είναι ακόμα ανύπαρκτη ως σχέση και να μας οδηγεί σε ένα άλλο, όπου η κοινωνική σχέση είναι απλώς παρούσα» .

Αρχικά, το νεογέννητο δεν έχει συνείδηση του εαυτού του, δεν έχει την ικανότητα να διακρίνει ανάμεσα σε αυτό που είναι ο εαυτός του και σε αυτό που δεν είναι, δηλαδή, είναι ανίκανο να ξεχωρίσει το σώμα του από τα αντικείμενα που το περιβάλλουν. (π.χ. ο μητρικός μαστός που τον θεωρεί σαν μέρος του ίδιου του σώματος και του εαυτού του) (Ρέιμον - Ριβιέ, 1990).

Το νεογέννητο είναι ένα πλάσμα, όπως είπαμε παραπάνω, χωρίς συνείδηση που εξαρτάται από την μητέρα του για να μπορέσει να ζήσει και να αντιμετωπίσει τις ανάγκες του.(ο.π.)

Σύμφωνα με τον Μ.Ρέιμον – Ριβιέ, 1990, η μητέρα είναι εκείνη που προστατεύει και τρέφει το νεογέννητο, καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες του παιδιού της, ενώ είναι αυτή που γίνεται ο ενδιάμεσος κρίκος ανάμεσα στον εξωτερικό κόσμο και το παιδί, όντας την ίδια στιγμή και αντιπρόσωπός του, αφού έχει πάρει την θέση του Εγώ, που το παιδί δεν έχει σχηματίσει ακόμα.

Αν και η μητέρα, όπως αναφέραμε, κάνει όλα τα παραπάνω για το παιδί, ακόμα δεν έχει καταφέρει να καταλάβει μία προνομιούχα θέση μέσα στο κόσμο του μωρού της. Με αυτό εννοείται, όπως αρχικά ειπώθηκε, ότι συγχέει τον εαυτό του με τα γύρω του αντικείμενα ή με τα πρόσωπα που το περιβάλλουν χωρίς να έχει την ικανότητα να ξεχωρίζει την μητέρα του(Ρέιμον - Ριβιέ, 1990).

Το παιδί θα βάλει την μητέρα του σε ξεχωριστή θέση στον κόσμο του, αλλά αρκετοί μήνες θα περάσουν ώσπου να γίνει η μητέρα του το μοναδικό και αναντικατάστατο πρόσωπο. Πιο συγκεκριμένα, από τον τρίτο μήνα, ο αποχωρισμός

του βρέφους από την μητέρα αποτελεί εμπόδιο στη συναισθηματική του ανάπτυξη. Περίπου στον έβδομο μήνα, το παιδί βλέπει τη μητέρα ως το πιο σημαντικό άτομο στη ζωή του. Για αυτό σύμφωνα με τον Spitz : «ο αποχωρισμός του παιδιού από τη μητέρα αποτελεί ένα πολύ αρνητικό γεγονός, για την ομαλή ψυχολογική του ανάπτυξη».

Στη διάρκεια του πρώτου χρόνου ζωής του το παιδί πρέπει να βιώνει ένα αίσθημα ασφάλειας και να έχει αναπτύξει μηχανισμούς αυτοπροστασίας. Με τον τρόπο αυτό γίνεται πρόσωπο που αγαπά και μισεί τους ανθρώπους και πράγματα του περιβάλλοντός του. Στο τέλος του πρώτου έτους το παιδί γνωρίζει ακριβώς ότι η μητέρα του, είναι ένα πρόσωπο ξεχωριστό από αυτό το ίδιο. Ο Winnicott φρονεί ότι από το πρώτο έτος της ζωής του το βρέφος κάτω από ορισμένες συνθήκες είναι ένα πρόσωπο. Κάθε άνθρωπος που έρχεται στον κόσμο έχει ανάγκη να προσκολληθεί σε ένα πρόσωπο (μητέρα). Η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική τα πρώτα δύομισι χρόνια. «Και η πιο καλή μητρική φροντίδα είναι άχρηστη», λέει ο Bowlby, «εάν δεν δοθεί στο παιδί μέχρι την ηλικία των δύομισι ετών»(Κυριακίδης, 2000).

Η μοναδικότητα της σχέσης μητέρας παιδιού φαίνεται από τα πρώτα βήματα της επικοινωνίας της δυάδας μητέρα – παιδί. Κατά τον Μ.Ρέιμον - Ριβιέ(σελ. 28,1990),από τις πρώτες μέρες «δημιουργείται σιγά - σιγά μία μυστηριώδης επικοινωνία» ανάμεσα στην μητέρα και το βρέφος. Στα όρια αυτής της επικοινωνίας η μητέρα μπορεί και αντιλαμβάνεται τα 'σήματα' που στέλνει το μωρό (π.χ. ξεχωρίζει πότε το μωρό κλαίει γιατί πεινάει και πότε κλαίει γιατί κάτι το ενοχλεί).

Από τη μεριά του και το βρέφος δεν μένει αδιάφορο απέναντι στα ερεθίσματα που δέχεται από τον εξωτερικό κόσμο. Το βρέφος καταγράφει τις αντιδράσεις της μητέρας στα 'σήματα' που το ίδιο στέλνει. Εντάσσοντας τις στον κόσμο του, θα τις κάνει δικές του. Αυτές θα καθορίσουν την ποιότητα των εμπειριών του.(Spitz, 1968)

Είναι αυτό που οι ψυχαναλυτές εκφράζουν με την διατύπωση : το αντικείμενο επενδύεται πριν ακόμα γίνει αντιληπτό. Επομένως, αυτό το είδος επικοινωνίας που υπάρχει μεταξύ μητέρας - παιδιού, μπορεί να χωριστεί σε δύο πεδία.

«Το πρώτο πεδίο είναι αυτό όπου η σχέση μητέρα – παιδί εγγράφεται στο ευρύτερο πλαίσιο της βαθμιαίας οικοδόμησης του πραγματικού , της διαφοροποίησης δηλαδή μεταξύ του υποκειμενικού και των αντικειμενικών, είτε πρόκειται για πρόσωπα είτε για πράγματα »(Ρέιμον - Ριβιέ,σελ. 28, 1990) Στο δεύτερο πεδίο, πλέον η σχέση έχει συγκροτηθεί σε βάθος από ένα τρόπο ανταλλαγής, όπως η «γλώσσα» του σώματος και εμ-πάθειας. Στη συγκεκριμένη φάση αν και οι διαδικασίες της σχέσης αυτής δεν γίνονται αντιληπτές από τον εξωτερικό κόσμο, τα μέλη είναι «πληροφορημένα» για τα μεταξύ τους συναισθήματα, παρά την θεμελιώδη διαφορά του ψυχισμού τους.(Ρέιμον - Ριβιέ, 1990)

2.3.2. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΔΥΑΔΟΣ ΜΗΤΕΡΑ-ΠΑΙΔΙ

Η επικοινωνία ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί αντιπροσωπεύει μία από τις θεμελιώδεις πλευρές αυτής της αντικειμενοτρόπου σχέσης. Η επικοινωνία στο εσωτερικό της δυάδας μητέρας – παιδί επηρεάζεται και από «το ρόλο του θυμικού» καθώς και «τις απαρχές της εμπρόθετης επικοινωνίας».

«Ο ρόλος του θυμικού : δύο πλάσματα ριζικά διαφορετικά : το πρώτο με εξελιγμένο ψυχισμό, ολοκληρωμένη προσωπικότητα, σωστά σχηματισμένη ατομικότητα. Το δεύτερο , στερημένο από κάθε συνείδηση, ανίκανο να διαφοροποιήσει το Εγώ του από το μη Εγώ , διαθέτοντας μερικούς αντανακλαστικούς μηχανισμούς που στην αρχή λειτουργούν με τρόπο άναρχο, δεν συντονίζονται μεταξύ τους και είναι εντελώς ανεπαρκείς για να διασφαλίσουν την επιβίωση»(Ρέιμον - Ριβιέ,σελ. 48,1990).

Ήδη πολύ πριν την εμφάνιση ομιλίας του βρέφους έχει αναπτυχθεί μια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα σε δύο διαφορετικά πλάσματα. Η ιδιαίτερη αυτή επικοινωνία θα σημαδέψει την πορεία του μικρού παιδιού, η προσωπική του ιστορία θα επηρεάζονται από τις σχέσεις των άλλων, καθώς από τη δική του αδυναμία και την ολική του εξάρτηση από την μητέρα για να μπορέσει να ικανοποιήσει αρχικά τις σωματικές του ανάγκες και μετέπειτα τις ψυχολογικές του ανάγκες(Ρέιμον - Ριβιέ , 1990).

Από τα παραπάνω φαίνεται, ότι καθοριστικός παράγοντας από τον οποίο εξαρτάται η ασφάλεια του μωρού και η σωστή διαμόρφωσή του Εγώ του, είναι η καλή επικοινωνία καθώς και οι σωστές ανταλλαγές μηνυμάτων μεταξύ μητέρας – παιδιού(ο.π.).

Φυσικά οι ανταλλαγές αυτές δεν επηρεάζουν μόνο το παιδί, δεν σταματά να έχει επιπτώσεις και στις συνειδητές ή ασυνείδητες διαθέσεις της ίδιας της μητέρας(ο.π.).

Σύμφωνα με τον Lebonici όπως και το παιδί νοιώθει ασφαλές ή όχι ανάλογα με τα μηνύματα που θα πάρει από τη μητέρα, έτσι και η ίδια η μητέρα αποκτά ή χάνει το αίσθημα της ασφάλειας ανάλογα με το αν το παιδί της δίνει απαντήσεις που την ικανοποιούν. Ενδείξεις μιας φυσιολογικής ανάπτυξης, όπως π.χ. χωρίς προβλήματα στα γεύματα, καλός ύπνος και μεταγενέστερες αντιδράσεις ψυχολογικής τάξης όπως το χαμόγελο, είναι αυτό που οι μητέρες θεωρούν ικανοποιητικές απαντήσεις. Αν η μητέρα λάβει όλα τα παραπάνω μηνύματα θα «χαλαρώσει» και η σχέση τους θα γίνει ακόμα καλύτερη. Σε αντίθετη περίπτωση, αν και η μητέρα δεν λάβει την ικανοποίηση που περίμενε και έτσι κατά κάποιο τρόπο ακυρωθούν οι προσδοκίες και επιθυμίες της, μπορεί να σκληρύνει τη στάση της και να πεισμώνει περισσότερο(ο.π.).

Φυσικά θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το ρόλο «ορισμένων δυσαρμονιών της εξέλιξης, οι οποίες πλήττουν σοβαρά τον ναρκισσισμό των μητέρων εκείνων που είναι ήδη ευάλωτες εξαιτίας της δομής της προσωπικότητάς τους»(Ρέιμον - Ριβιέ,σελ. 49,1990). Εδώ πρέπει να αναφέρουμε τη μεγάλη σημασία που έχει το ψυχολογικό παρελθόν της μητέρας, όπως οι σχέσεις με τους γονείς της, η επικοινωνία που είχε η ίδια η μητέρα με τη μητέρα της. Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και η ποιότητα των τωρινών σχέσεων καθώς και η σχέση της με τον πατέρα του παιδιού(ο.π.).

Η μητέρα από την μεριά της επικοινωνεί σε δύο επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο, τα μηνύματα που στέλνει το βρέφος γίνονται αντιληπτά στο επίπεδο του συνειδητού. Δηλαδή, τα εξηγεί και προσπαθεί να μειώσει την ένταση του βρέφους, παίρνοντας το αγκαλιά, νανουρίζοντας το ή ταΐζοντας και αλλάζοντας το. Στο δεύτερο επίπεδο, το επίπεδο του ασυνείδητου, οι απαντήσεις που δίνει η μητέρα στα σήματα του παιδιού, είναι καθαρά θυμικές, αυθόρμητες. Στις απαντήσεις που

προέρχονται, είτε από το συνειδητό, είτε από το ασυνείδητο, μπορεί να υπάρχει σύμπτωση, αντίφαση ή και ανταγωνισμός(ο.π.).

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της ενότητας, η επικοινωνία στο εσωτερικό της δυάδας μητέρα-παιδί, επηρεάζεται από το «ρόλο του θυμικού», για τον οποίο έγινε αναφορά παραπάνω και «οι απαρχές της εμπρόθετης επικοινωνίας», πράγματα τα οποία θα αναφερθούν ευθύς αμέσως(ο.π.).

Η προηγούμενη ενότητα, αναφερόταν συχνά στην επικοινωνία και τα σήματα που δέχεται η μητέρα αλλά και το παιδί. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να διευκρινιστεί πως τους πρώτους μήνες το παιδί απλά εκφράζει την κατάσταση έντασης που νιώθει εκείνη τη στιγμή, με κλάμα ή κάποια φωνή. Όπως για παράδειγμα, οι φωνές που βγάζει το μωρό όταν πεινάει, δεν είναι κάλεσμα, αλλά μία εξωτερική έκφραση της δυσφορίας που δημιουργεί η πείνα, άρα στην συγκεκριμένη περίπτωση, μόνο για την μητέρα έχουν σημασία μηνύματος(ο.π.).

Η επικοινωνία, όταν ξεκινά είναι μονοσήμαντη. Η συμπεριφορά του μωρού έχει ρόλο δείκτη οπότε και μεταφέρει μία πληροφορία, την οποία η μητέρα την αντιλαμβάνεται σαν μήνυμα και κάλεσμα. Όσο οι ανάγκες του μωρού ικανοποιούνται, το μωρό αντιλαμβάνεται τις «ευτυχείς συνέπειες» των φωνών ή των κλαμάτων του. Με αυτόν τον τρόπο, σιγά - σιγά αυτές οι εκδηλώσεις (φωνές, κλάμα), αποκτούν σημασία καλέσματος και για το παιδί. Πλέον αποτελούν, εκτός από λειτουργία εκφόρτισης συναισθημάτων και λειτουργία επικοινωνίας(ο.π.).

Μέχρι τώρα το μωρό είχε την ικανότητα να δείχνει την συμφωνία ή την διαφωνία του με ένα χαμόγελο, φωνές ή κλάματα και δεχόταν παθητικά την φροντίδα και την αγάπη της μητέρας του. Μετά τους πρώτους μήνες το παιδί πλέον απαντάει με πραγματικά μηνύματα όπως το να την αγκαλιάζει και να την φιλάει. « Από τώρα και στο εξής, η μητέρα θα τοποθετηθεί απέναντι σε ένα πλάσμα που ενώ προέρχεται από την ίδια, δεν είναι πια κομμάτι του εαυτού της »(Ρέιμον - Ριβιέ, σελ.64, 1990).

Κατά την διάρκεια των τριών πρώτων μηνών του 2^{ου} έτους εμφανίζεται η άρνηση, δηλαδή η στροφή του κεφαλιού και συνοδεύεται από τη λέξη «όχι».

Αρχικά το παιδί χρησιμοποιεί το νεύμα του κεφαλιού και τη λέξη «όχι», συνήθως ασυνάρτητα. Πολλές φορές μπορεί να λέει «όχι», αλλά συγχρόνως κάνει αυτό που του ζητάμε, ή τείνει το χέρι του να πάρει το αντικείμενο που του δίνουμε. Το παραπάνω παράδειγμα δείχνει τη σπουδαιότητα της μίμησης για την ανάπτυξη της επικοινωνίας(Ρέιμον - Ριβιέ,1990).

2.3.3. Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΙΚΟΥ ΘΗΛΑΣΜΟΥ

Ο θηλασμός του βρέφους από το μητρικό στήθος, εκφράζει την φυσικότητα της εξάρτησης του παιδιού από τους γονείς του. Είναι γεγονός πως το παιδί, μέσα από αυτή την εξάρτηση ηρεμεί, αισθάνεται ασφάλεια και δημιουργεί την προσωπικότητά του, έχοντας ως πρότυπο την οικογένειά του (Κοσμόπουλος, 2000).

Πιο συγκεκριμένα το παιδί στην νηπιακή ηλικία, προκειμένου να κοινωνικοποιηθεί και να αναπτυχθεί, μιμείται. Με τη μίμηση, το παιδί διαπλάθει συμπεριφορές, που έχουν άμεση σύνδεση με τα μιμούμενα πρόσωπα, ενώ, έπειτα πραγματοποιείται η αποκόλληση του παιδιού από την γονεϊκή εξάρτηση. Αξίζει να σημειωθεί, πως ο θηλασμός, έχει πολύ σημαντική επίδραση και στους γονείς, καθώς νοιώθουν την εξάρτηση που έχει το παιδί τους από αυτούς με αποτέλεσμα να αισθάνονται ωραία και να ‘μεγαλώνει’ η αυτοπεποίθησή τους και η αυτοεκτίμησή τους. (ο.π.).

Η ψυχολογική αξία του θηλασμού, έχει μεγάλη σημασία, καθώς προκύπτουν τα εξής πλεονεκτήματα, σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Β. Κοσμόπουλο (2000) :

- i) Αυξάνει τις ευκαιρίες και ζώνες σωματικής επαφής μητέρας και βρέφους
- ii) Αυξάνει την οπτική επαφή του παιδιού με το «πρότυπο του ανθρώπου», τη μάνα, αλλά και της μάνας με το παιδί, γεγονός που ερεθίζει και καλλιεργεί τη δυναμική της δυαδικής επικοινωνίας
- iii) Τα μωρά που θηλάζουν απολαμβάνουν και το χαμόγελο και το χάδι της μητέρας. Υπάρχουν έρευνες, οι οποίες υποστηρίζουν πως το χάδι και η σωματική επαφή όχι μόνο ησυχάζουν τα παιδιά, αλλά και συντελούν στην υγιέστερη και ταχύτερη ανάπτυξή τους.
- iv) Πολλαπλασιάζεται η φωνητική επικοινωνία μητέρας παιδιού, πράγμα που ηρεμεί τη μητέρα, γιατί απελευθερώνει τη συγκινησιακή της φόρτιση και προετοιμάζει το παιδί για τη λεκτική επικοινωνία

Η ευχάριστη ανταπόκριση του μωρού στο θηλασμό ενισχύει «ανατροφοδοτικά» τη μάνα – τροφό και εισπράττεται από αυτήν ως μήνυμα στοργικής αμοιβαιότητας, γεγονός που της χαρίζει ό,τι έχει τώρα μεγάλη ανάγκη : την άμβλυνση του μεγάλου άγχους για την ανταπόκριση της στο δύσκολο μητρικό ρόλο και τη διασφάλιση της βεβαιότητας ότι το νέο σχεσιακό ζεύγος (μητέρας – παιδιού) έχει ακατάλυτα εγκαθιδρυθεί. Ίσως δεν έχουν άδικο όσοι υποστηρίζουν πως οι μητέρες που θηλάζουν εμφανίζουν μεγαλύτερο δείκτη αυτοπεποίθησης(Κοσμόπουλος, 2000, σελ. 53).

2.4 ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ - ΑΠΟΚΟΛΛΗΣΗ

ΔΕΣΜΟΣ-ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ, (Bowlby) : Δυνατός συναισθηματικός δεσμός, που αναπτύσσεται μεταξύ του βρέφους και της μητέρας ή και άλλων ατόμων κατά το πρώτο έτος της ζωής του, που εκφράζεται με την αναζήτηση και τη διατήρηση της εγγύτητας με αυτό ή με αυτά τα άτομα.

Είναι γεγονός, πως το παιδί μπορεί να γίνει ανεξάρτητο, μόνο όταν μάθει να βασίζεται στην αποδοχή και την υποστήριξη των γονέων του. Εάν η ανάγκη του για εξάρτηση δεν ικανοποιηθεί, τότε η αυτοπεποίθηση και το στήριγμα που έχει ανάγκη για να αποκτήσει αυτονομία, θα είναι ανύπαρκτη(Παρασκευόπουλος).

Η έντονη προσκόλληση του παιδιού προς το πρόσωπο της μητέρας του σε ηλικία 6 – 8 μηνών, έως 18 – 24 μηνών, έχει ως αποτέλεσμα την ομαλή αποκόλληση (αποχωρισμό) για μεγάλα χρονικά διαστήματα μετά την ηλικία των 3 ετών(ο.π.).

Όπως αναφέρει ο Κοσμόπουλος στο βιβλίο του : «Ψυχολογία και Οδηγητική της παιδικής και νεανικής ηλικίας», (2002) , την προσκόλληση μελέτησε ιδιαίτερα ο Άγγλος ψυχίατρος John Bowlby. Στο σπουδαίο έργο του Μητρική φροντίδα και διανοητική υγεία (έκδ. Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, 1951), αναφέρεται στη δύναμη του δεσμού μάνας- παιδιού, και κατ' επέκταση του δεσμού με πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντος, που απασχολούνται μαζί του και το φροντίζουν. Ο Bowlby, πιστεύει πως επειδή ο άνθρωπος έχει τη μεγαλύτερη περίοδο ανωριμότητας, έχει εξοπλιστεί με σταθερό σύστημα συμπεριφοράς. Σύμφωνα με αυτό εκδηλώνει τις ανάγκες του στο άμεσο περιβάλλον και στο οποίο, πλέον, προσκολλάται για να επιβιώσει. Εκείνο που είναι ιδιαίτερα σημαντικό, είναι πως ο δεσμός αυτός, όπως τονίζει κι ο Βρετανός ερευνητής, αντέχει στο χρόνο και δηλώνει σαφή επιλεκτική προτίμηση σε πρόσωπα.

Από την άλλη μεριά, η αποκόλληση είναι πάρα πολύ σημαντική, για την ομαλή και υγιή ανάπτυξη του παιδιού. Είναι απαραίτητη, η καλλιέργεια της

αποκόλλησης και της προσκόλλησης, ώστε να πραγματοποιηθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι του παιδιού. Όμως, η αποκόλληση, εάν δεν γίνει σωστά και βαθμιαία, τότε υπάρχουν αρνητικές συνέπειες στην εξέλιξη του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, όταν πάρουμε ένα παιδί από τη μητέρα του από τη γέννηση του και ανατραφεί σε πλήρη απομόνωση μέχρι την ηλικία των 6 ή 12 μηνών, (δηλαδή σε μία περίοδο κατά την οποία σφυρηλατούνται έντονες συναισθηματικές σχέσεις, ιδιαίτερα με το παιχνίδι), και έπειτα το βάλουμε ανάμεσα σε συνομηλίκους του, τότε οι αλληλεπιδράσεις με αυτούς θα είναι ανύπαρκτες. Επιπλέον, το παιδί θα επιθετικό και με περιορισμένη κοινωνική συμπεριφορά, γεγονός που δεν παρουσιάζει καθόλου βελτίωση (Κοσμόπουλος, 1990).

2.5 ΠΡΟΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ : ΤΟ ΝΗΠΙΟ

Τα τρία κύρια χαρακτηριστικά της προπαιδικής ηλικίας είναι : 1) το τέλος της ψυχοβιολογικής διαδικασίας του αποθηλασμού , 2) η κατάκτηση του λόγου και 3) το αυτοδύναμο βάδισμα σε όρθια στάση(Κοσμόπουλος,1990).

Όταν το παιδί πετύχει την όρθια στάση, την άνετη κίνηση αλλά και όταν καταφέρει να μιλήσει και να επικοινωνήσει με το ευρύτερο περιβάλλον του, τότε βρίσκεται στην νηπιακή ηλικία και όχι στην βρεφική. Στη φάση αυτή το νήπιο μπορεί να μιλάει και να κινείται ανεξάρτητα από τους μεγάλους, γεγονός που δηλώνει την κατάκτηση αυτονομίας των πράξεων. Λόγου χάρη, το νήπιο έχει την δυνατότητα να κάνει πράξεις τις σκέψεις τους. Ακόμα, υπάρχουν σημάδια κοινωνικοποίησης αφού το παιδί κατανοεί τι συμβαίνει στο ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον και παρεμβαίνει σε αυτό. Επιπλέον, το βάδισμα σε όρθια στάση, δίνει στο νήπιο τη δυνατότητα να αποκτήσει πολλές εμπειρίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του χαρακτήρα του και στην καλλιέργεια της νοημοσύνης του(ο.π.).

Όσον αφορά την γλωσσική ανάπτυξη του νηπίου και την κατάκτηση του λόγου, η σχέση της μητέρας με το παιδί, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Δηλαδή, το παιχνίδι με τη μητέρα συντελεί στο να αντιλαμβάνεται το παιδί την έννοια των λέξεων, πριν κατακτήσει την εκφώνησή τους . Αξίζει να σημειωθεί πως το παιδί που έχει ιδιαίτερες σχέσεις με τους γονείς του, αποκτά πλουσιότερο λεξιλόγιο. Γεγονός που οφείλεται στο ότι η επικοινωνία με το ευρύτερο περιβάλλον αυξάνει τα νοητικά σχήματα και βελτιώνει τη γλώσσα(ο.π.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

1.Οι στερούμενοι της προσωπικής τους ελευθερίας κρατούνται, αναλόγως του σκοπού και της διάρκειας της κρατήσεως σε: α) δικαστικές φυλακές , β) κεντρικά σωφρονιστικά καταστήματα , γ)αγροτικά σωφρονιστικά καταστήματα , δ) ανοικτά σωφρονιστικά καταστήματα , ε) σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων, βιοτεχνικά ή αγροτικά , στ) καταστήματα θεραπείας και φύλαξης , ζ) καταστήματα εργασίας και η) νοσοκομεία , σανατόρια και ειδικά αναρρωτήρια.(Άρθρο 10, Σ.Κ., 2000)

2.Ίδια καταστήματα διατίθενται προς κράτηση των γυναικών.(ο.π.).

Ειδικότερα, τα σωφρονιστικά καταστήματα χαρακτηρίζονται ως εξής :

A1. Σωφρονιστικές κλειστές φυλακές :

α. Αίγινας, με έδρα την Αίγινα.

β. Αλικαρνασσού, με έδρα την Αλικαρνασσό Ηρακλείου.

γ. Κέρκυρας, με έδρα την Κέρκυρα.

δ. Πάτρας, με έδρα την Πάτρα.

ε. Τρικάλων, με έδρα τα Τρίκαλα.

στ. Χαλκίδας, με έδρα την Χαλκίδα.

ζ. Κεντρική γυναικών, με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά.

A2. Σωφρονιστικές Αγροτικές φυλακές :

α. Αγιάς, με έδρα την Αγιά Χανίων.

β. Κασσάνδρας, με έδρα την Κασσάνδρα Χαλκιδικής.

γ. Τίρυνθας, με έδρα την Τίρυνθα Ναυπλίου.

B. Δικαστικές φυλακές :

α. Βόλου με έδρα το Βόλο.

β. Επαυργίου, με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

- γ. Ιωαννίνων, με έδρα τα Ιωάννινα.
- δ. Κομοτηνής, με έδρα την Κομοτηνή.
- ε. Κορίνθου, με έδρα την Κόρινθο.
- στ. Κορυδαλλού, με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά.
- ζ. Κω, με έδρα την Κω.
- η. Λάρισας, με έδρα την Λάρισα.
- θ. Ναυπλίου, με έδρα το Ναύπλιο.
- ι. Νεάπολης, με έδρα τη Νεάπολη Κρήτης.
- ια. Τρίπολης, με έδρα την Τρίπολη.
- ιβ. Χανίων, με έδρα τα Χανιά.
- ιγ. Χίου, με έδρα τη Χίο.

Γ1. σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων :

- α. Αθήνας, με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά ή την Αθήνα.
- β. Αγροτικό Κασσαβέτειας, με έδρα τον Αλμυρό Βόλου.

Γ2. Ιδρύματα αγωγής ανηλίκων :

- α. Αρρένων Στοιχειώδους Εκπαίδευσης, με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά.
- β. Αρρένων Στοιχειώδους Εκπαίδευσης, με έδρα το Βόλο.
- γ. Αρρένων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, με έδρα την Αθήνα.
- δ. Θηλέων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, με έδρα την Αθήνα.

Δ. Θεραπευτικά καταστήματα :

- α. Νοσοκομείο κρατούμενων «Αγ. Παύλος», με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά.
- β. Σανατόριο κρατουμένων, με έδρα την Αθήνα ή τον Κορυδαλλό Πειραιά.
- γ. Ψυχιατρείο κρατουμένων, με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιά.

δ. Πρεβαντόριο κρατουμένων, με έδρα την Άμφισσα.

3.1.1 ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΦΥΛΑΚΗΣ

Σε κάθε κατάσταση κράτησης λειτουργεί Συμβούλιο Φυλακής. Το Συμβούλιο Φυλακής είναι τριμελές και απαρτίζεται από το διευθυντή του καταστήματος, ως πρόεδρο, τον αρχαιότερο κοινωνικό λειτουργό και τον αρχαιότερο ειδικό επιστήμονα (νομικό, ψυχολόγο, γεωπόνο, κοινωνιολόγο ή εκπαιδευτικό) του οικείου καταστήματος, ως μέλη. Ο διευθυντής αναπληρώνεται από τον υποδιευθυντή. Ο κοινωνικός λειτουργός αναπληρώνεται από τον επόμενο σε αρχαιότητα κοινωνικό λειτουργό ή ειδικό επιστήμονα ή από τον κλάδο ΠΕ Σωφρονιστικού, ΤΕ και ΔΕ Διοικητικού – Λογιστικού. Ο Ειδικός Επιστήμονας, μέχρις ότου διορισθεί, αναπληρώνεται από υπάλληλο των παραπάνω κλάδων. Κατά τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου, χρέη εισηγητή εκτελεί ο κοινωνικός λειτουργός και τηρούνται πρακτικά.(Άρθρο 10, Σ.Κ. , 2000)

Το Συμβούλιο Φυλακής συνέρχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα και εκτάκτως όταν συντρέχει, ειδικός λόγος. Το Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία όταν παρευρίσκονται όλα τα μέλη που το συγκροτούν και οι αποφάσεις του λαμβάνονται κατά πλειοψηφία. Σε περιπτώσεις ισοψηφίας επικρατεί η άποψη του Προέδρου.(ο.π.)

Στις συνεδριάσεις συμμετέχει χωρίς ψήφο ο αρχιφύλακας του καταστήματος κράτησης.(ο.π.)

Στις συνεδριάσεις μπορεί να παρίσταται, ύστερα από πρόσκληση του οργάνου ή και αυτεπαγγέλτως, και ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός, καθώς και ο ενδιαφερόμενος κρατούμενος, εφόσον το ζητήσει και κριθεί αναγκαίο.(ο.π.)

Το Συμβούλιο Φυλακής υποβάλλει στο Κ.Ε.Σ.Φ. προτάσεις για κατάρτιση σχεδίου εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του καταστήματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 παράγραφος 3 περίπτωση β του παρόντος. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου Φυλακής καθορίζονται ιδίως στα άρθρα 9παράγραφος 2 εδάφιο γ, 11 παράγραφος 5, 12 παράγραφος 6, 24 παράγραφος 5, 32 παράγραφος 1, 34

παράγραφος 1, 35 παράγραφος 2 εδάφιο β, 37, 38 παράγραφος 3, 39 παράγραφος 5, 41 παράγραφος 5, 52, 53 και 65 παράγραφος 2 του παρόντος.(ο.π.)

Κατά τη διάρκεια της κράτησης ο διευθυντής του καταστήματος, υποχρεούται να λαμβάνει τα αναγκαία κατά περίπτωση μέτρα προς ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων ή παρενεργειών που συνεπάγεται η εκτέλεση ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας(ο.π.).

3.2. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Κατά το Σωφρονιστικό Κώδικα, ο κρατούμενος πέραν του δικαιώματος της προσωπικής ελευθερίας, δεν εμποδίζεται στην άσκηση κανενός άλλου ατομικού δικαιώματος. Σε περίπτωση καταπάτησης κάποιου έχει το δικαίωμα της προσφυγής εγγράφως στην προϊστάμενη σωφρονιστική αρχή.

Αναλύοντας πιο διεξοδικά τα δικαιώματα των κρατουμένων, σύμφωνα με το Σωφρονιστικό κώδικα του 1998 άρθρο 5, κατοχυρώνονται το δικαίωμα της ανεξιθρησκίας, το δικαίωμα του εκλέγειν – εκτός αν έχει αφαιρεθεί νομικά (Άρθρο 5, Σ.Κ. , 2001) και το δικαίωμα της αντιπροσώπευσης του κρατουμένου.

Κατά τον Πανούση (1990, σελ. 138) οι κρατούμενοι θα πρέπει να υπακούουν στις εντολές της σωφρονιστικής διοίκησης, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι στερούνται τα δικαιώματά τους, που είναι :

- i. Το δικαίωμα του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- ii. Το δικαίωμα σωματικής ακεραιότητας και υγείας.
- iii. Το δικαίωμα στην ελευθερία της συνείδησης.
- iv. Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές.
- v. Το δικαίωμα παιδείας.
- vi. Το δικαίωμα οικογενειακής προστασίας.
- vii. Το δικαίωμα εργασίας.
- viii. Το δικαίωμα ιδιοκτησίας.
- ix. Το δικαίωμα κοινωνικής ασφάλειας.
- x. Το εκλογικό δικαίωμα.
- xi. Το δικαίωμα έννομης προστασίας.
- xii. Το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης.

3.2.1. ΧΩΡΟΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

«Κάθε κατάστημα κράτησης ή τμήμα μπορεί να διαθέτει πτέρυγες, χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας ανάμεσα στους κρατούμενους σε αυτές. Οι πτέρυγες περιλαμβάνουν κελιά και κατ' εξαίρεση θαλάμους δυναμικότητας κατά προτίμηση μέχρι έξι ατόμων»(Άρθρο 21, Σ.Κ. , 2000).

«Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικά τουλάχιστον 35 κυβικών μέτρων και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Η τοποθέτηση σε αυτό και δεύτερου κρατούμενου επιτρέπεται κατ' εξαίρεση για συγκεκριμένο περιορισμένο χρονικό διάστημα ή και μόνιμα, εφόσον η χωρητικότητά τους είναι τουλάχιστον 40 κυβικά μέτρα. Η διαβίωση του κρατούμενου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται, εφόσον το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος. Οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά , χωρητικότητας τουλάχιστον 40 κυβικών μέτρων, κατάλληλα διαρρυθμισμένα»(ο.π.).

«Τα κελιά που προορίζονται για τον πειθαρχικό περιορισμό του άρθρου 69 του παρόντος, κτιριολογικά δεν διαφέρουν από τα λοιπά κελιά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος, ώστε να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του»(ο.π.).

«Οι θάλαμοι πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον 6 τετραγωνικών μέτρων για κάθε κρατούμενο και να είναι εξοπλισμένοι με αντίστοιχα κρεβάτια, ντουλάπες, καθώς και ανάλογης επιφάνειας τραπέζι ή τραπέζια με ισάριθμα καθίσματα»(ο.π.).

«Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις θέρμανσης και υγιεινής (νιπτήρα, αποχωρητήριο). Κάθε εγκατάσταση υγιεινής των θαλάμων δεν πρέπει να εξυπηρετεί περισσότερους από τρεις

κρατούμενους. Η ύπαρξη λουτρού στα κελιά και τους θαλάμους δεν είναι αναγκαία, αν υπάρχει ικανός αριθμός ιδιαίτερων κοινών εγκαταστάσεων λουτρών, με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα κάθε κρατούμενου»(ο.π.).

«Κάθε κατάστημα κράτησης πρέπει να διαθέτει, εκτός των χώρων διοίκησης, επαρκείς χώρους και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις, αναρρωτήριο, εργαστήριο, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό, αίθουσα εκδηλώσεων και διαλέξεων και επαρκείς ανοικτούς χώρους αυλισμού και αθλοπαιδιών των κρατούμενων, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που μνημονεύονται στην παράγραφο 6 του προηγούμενου άρθρου» (ο.π.).

«Η διακόσμηση των ατομικών κελιών ή του ανάλογου ατομικού χώρου στους θαλάμους γίνεται ελεύθερα από τους κρατούμενους, εφόσον κατά την κρίση της διεύθυνσης του καταστήματος δεν διαταράσσεται η συμβίωση και δεν παρακωλύεται ο έλεγχος προς τήρηση των όρων της ασφάλειας του καταστήματος. Στον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης αυτής»(ο.π.).

3.2.2 ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

1. «Όλοι οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα στην εντός του καταστήματος εν γένει μόρφωση, άθληση, πολιτιστικές δραστηριότητες και δημιουργική απασχόληση. Η ενασχόληση των κρατουμένων με τις παραπάνω δραστηριότητες, η συμμετοχή και συνεργασία τους σε σχετικά προγράμματα και ιδίως σε εκείνα επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης συνεκτιμάται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων»(Άρθρο 34, Σ.Κ. , 2000).

Το Συμβούλιο της Φυλακής αποφασίζει ύστερα από πρόταση του Κ.Ε.Σ.Φ. ή εισήγηση του αρμόδιου φορέα για την οργάνωση μορφωτικών ή άλλων δραστηριοτήτων των κρατουμένων. Το Συμβούλιο Φυλακής ενημερώνει τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος εγκρίνει ή απορρίπτει την απόφαση αυτή μέσα σε είκοσι μέρες το αργότερο. Αν ο χρόνος αυτός παρέλθει άπρακτος, η πιο πάνω απόφαση θεωρείται ότι έχει εγκριθεί. Για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την πραγματοποίηση των παραπάνω δραστηριοτήτων μπορεί να αποφασίζει και ο Υπουργός Δικαιοσύνης.(ο.π.)

2. «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία επιλογής ή ορισμού, κατά προτεραιότητα με απόσπαση ή μετάταξη , ενός Συμβούλου Εκπαίδευσης σε κάθε κατάστημα, έργου του οποίου είναι ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των παραπάνω προγραμμάτων. Στα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης διορίζεται Σύμβουλος

Εκπαίδευσης, εφόσον αυτά έχουν δυναμικότητα μεγαλύτερη των 30 κρατούμενων»(ο.π.).

3. «Μέχρι το διορισμό του Συμβούλου Εκπαίδευσης Κρατουμένων, η επεξεργασία, ο συντονισμός και η πραγμάτωση ατομικών ή συλλογικών προγραμμάτων, ανατίθεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ύστερα από γνώμη του Κ.Ε.Σ.Φ. , σε εξειδικευμένο προσωπικό του καταστήματος ή σε πρόσωπα με ειδικές γνώσεις και εμπειρίες»(ο.π.).
4. «Η ωριαία αποζημίωση των διδασκόντων στα παραπάνω εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα που υλοποιεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης»(ο.π.).

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

1. «Η εκπαίδευση των κρατουμένων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και στην επαγγελματική κατάρτιση τους»(Άρθρο 35, Σ.Κ. , 2000).
2. «Για το σκοπό αυτόν λειτουργεί μέσα στο κατάστημα, όπου είναι δυνατό, μονοθέσιο δημοτικό σχολείο, υπαγόμενο στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ρυθμιζόμενο από τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων σχολείων. Το Συμβούλιο φυλακής οργανώνει, με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων, προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας ή εξειδίκευσης»(ο.π.).

3. «Οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους των σχολών της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης, χωρίς να προκύπτει από το κείμενο τους ότι αποκτήθηκαν σε κατάσταση κράτησης»(ο.π.)
4. «Ειδικά μέτρα λαμβάνονται για την εκπαίδευση των αλλοδαπών κρατούμενων, εφόσον αυτό είναι εφικτό στο συγκεκριμένο κατάσταση»(ο.π.).
5. «Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τους νεαρούς κρατούμενους. Οι αναλφάβητοι ενήλικες ενθαρρύνονται να παρακολουθούν μαθήματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή επιμόρφωσης»(ο.π.).
6. «Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές στη δευτεροβάθμια ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με εκπαιδευτικές άδειες, σύμφωνα με το άρθρο 58 του Σ.Κ. 2000.»
7. «Κατά το χρόνο της εκπαίδευσης οι εργασίες που ανατίθενται στον κρατούμενο είναι κατά το δυνατό συναφείς με το αντικείμενο της εκπαίδευσης του»(Άρθρο 35, Σ.Κ. , 2000).
8. «Σε περίπτωση επιτυχούς αποπεράτωσης ολοκληρωμένου κύκλου σπουδών τρίμηνης τουλάχιστον διάρκειας, ο κρατούμενος δικαιούται να τύχει ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής, σύμφωνα με το άρθρο 46 του Σ.Κ. , 2000».
9. «Η εκπαίδευση των κρατούμενων δεν αναστέλλεται σε περίπτωση μεταγωγής ή επιβολής πειθαρχικής ποινής, όταν τούτο είναι δυνατό. Αν επιβληθεί πειθαρχικός περιορισμός κατά τη διάρκεια των σπουδών του συγκεκριμένου κρατούμενου, η έκτιση του μέτρου μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια των διακοπών ή αργιών»(Άρθρο 35 , Σ.Κ. , 2000).

Ψυχαγωγία – Ελεύθερος χρόνος

1. «Η ψυχαγωγία των κρατουμένων γίνεται σε κατάλληλα διαμορφωμένο υπαίθριο ή εσωτερικό χώρο του καταστήματος»(Άρθρο 38, Σ.Κ. , 2000).
2. «Οι κρατούμενοι συμμετέχουν σε ατομικές ή ομαδικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, σε οργάνωση θιάσου, χορωδίας, έκθεσης ζωγραφική και χειροτεχνημάτων, κινηματογραφικών και άλλων προβολών. Όπου είναι δυνατό, λειτουργεί κινηματογράφος μέσα στο κατάστημα»(ο.π.).
3. «Την οργάνωση και πραγματοποίηση των παραπάνω εκδηλώσεων, αναλαμβάνει το Συμβούλιο Φυλακής, ύστερα από εισήγηση του αρμόδιου φορέα με τη συνδρομή των τοπικών πολιτιστικών φορέων και σε συνεργασία με τους κρατούμενους που εκδηλώνουν σχετική πρωτοβουλία. Οι εκδηλώσεις αυτές δεν πραγματοποιούνται, μόνον εάν το Συμβούλιο Φυλακής επικαλεστεί αιτιολογημένα ειδικούς λόγους αναφερόμενους στην τάξη και την ασφάλεια του καταστήματος»(ο.π.).
4. «Η ενεργός συμμετοχή των κρατουμένων στα προγράμματα αυτά και η εν γένει δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου συνεκτιμώνται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων ή προνομίων»(ο.π.).

3.2.3. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

10. Η τακτική και απρόσκοπτη επικοινωνία του κρατούμενου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποσκοπεί στην ομαλή διαβίωσή του στο κατάστημα και την ταχύτερη προσαρμογή του στην κοινωνική ζωή μετά την απόλυσή του. (Άρθρο 51, Σ.Κ. , 2000)
11. Η εν λόγω επικοινωνία πραγματοποιείται ιδίως με : α) την υποδοχή επισκεπτών, β) την ανταλλαγή επιστολών, γ) την τηλεφωνική επικοινωνία, δ) τις άδειες εξόδου από το κατάστημα και ε) τους θεσμούς ημιελεύθερης διαβίωσης των κρατουμένων. (ο.π.)

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να δέχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τέταρτου βαθμού, διάρκειας το λιγότερο μισής ώρας, καθώς και επισκέψεις του συνηγόρου του χωρίς αριθμητικό ή χρονικό περιορισμό, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου. (Άρθρο 52, Σ.Κ. , 2000)
2. Το Συμβούλιο Φυλακής μπορεί, από δική του πρωτοβουλία ή μετά από γραπτή ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας ή μετά από

αίτημα κρατούμενου, να επιτρέπει την επίσκεψη και άλλων ατόμων ή συλλόγων, που εκτιμάται ότι δεν θα ασκήσουν δυσμενή επίδραση στον κρατούμενο. Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, μέλη επιστημονικών εταιριών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων επισκέπτονται κρατούμενους ύστερα από άδεια του Συμβουλίου Φυλακής. (ο.π.)

Το Συμβούλιο Φυλακής ενημερώνει σχετικά τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ο οποίος εντός τριών ημερών εγκρίνει ή απορρίπτει τη χορήγηση αδειάς. (ο.π.)

Αν ο χρόνος αυτός παρέλθει άπρακτος, θεωρείται ότι η άδεια έχει χορηγηθεί : Η κοινωνική υπηρεσία του καταστήματος μεριμνά για τη διατήρηση των δεσμών του κρατούμενου με την οικογένειά του ή για τη δημιουργία θετικών διαπροσωπικών σχέσεων και με τρίτα πρόσωπα. Η άρνηση του κρατούμενου να δεχτεί τους παραπάνω επισκέπτες δεν αποτελεί στοιχείο δυσμενούς για αυτόν κρίσης.(ο.π.)

3. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει μόνο οπτικός έλεγχος. Οι επισκέψεις συζύγων και τέκνων των κρατούμενων πραγματοποιούνται σε ιδιαίτερο κατάλληλο χώρο του καταστήματος.(ο.π.)
4. Ο μέγιστος αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας, ο έλεγχος των επισκεπτών για λόγους ασφαλείας, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος.(ο.π.)
5. Σε περίπτωση απαγόρευσης ή περιορισμού ή μη πραγματοποίησης των επισκέψεων, κάθε κρατούμενος μπορεί να προσφύγει στον αρμόδιο δικαστικό λειτουργό.(ο.π.)
6. Σε αλλοδαπούς κρατούμενους παρέχονται όλες οι δυνατές διευκολύνσεις για να επικοινωνούν με τους διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους του κράτους του οποίου φέρουν την υπηκοότητα ή με άλλα πρόσωπα τα οποία, κατά την κρίση του Συμβουλίου Φυλακής, συμβάλλουν στην

εξομάλυνση των ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την κράτησή τους. Οι κρατούμενοι που προέρχονται από κράτη τα οποία δεν έχουν διπλωματικούς ή προξενικούς εκπροσώπους στη χώρα, καθώς και οι πρόσφυγες και οι απάτριδες, μπορούν να απευθύνονται στο διπλωματικό εκπρόσωπο του κράτους το οποίο έχει αναλάβει τα συμφέροντά τους ή σε οποιαδήποτε άλλη εθνική αρχή ή σε διεθνή οργάνωση της οποίας η αποστολή είναι να υπερασπίζεται τα συμφέροντα αυτά. (ο.π.)

3.3 Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ

Η αποκοπή των κρατουμένων από την κοινωνία και το περιβάλλον της φυλακής, έχουν ως επακόλουθο την δημιουργία προβλημάτων και δυσλειτουργιών σε τομείς όπως η συμπεριφορά, η ψυχολογική και σωματική υγεία των κρατουμένων. (Κουράκης, 1991)

Σύμφωνα με τον Νέστορα Κουράκη «η φυλακή εμφανίζει εκ πρώτης άποψης, πολλά από τα χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας. Έχει μια καθιερωμένη κοινωνική οργάνωση και κατανομή της εργασίας, μια δομή καθιερωμένων ρόλων, μια λίγο πολύ αναγνωρισμένη ηγεσία, ένα σύστημα κανόνων και επιδιωκτέων σκοπών, μια αυτεπίγνωση, τέλος, της δικής της ταυτότητας, δηλαδή μια επίγνωση του 'εμείς'. Συνάμα όμως είναι μία μικροκοινωνία με πολλές ιδιαιτερότητες, οι οποίες την διαφοροποιούν σημαντικά από πολλές παρεμφερείς κοινωνικές ομάδες». (Κουράκης, 1991, σελ. 10-12)

Η κυριότερη ιδιαιτερότητα συνίσταται στο ότι όλη η δομή και λειτουργία της φυλακής έχει εξ ορισμού ως υπόβαθρο τη μη οικειοθελή πειθάρχηση των κρατουμένων προς τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους και τη γενικότερη οργάνωσή της ως ολοκληρωτικού ιδρύματος. (Κουράκης, 1991)

Δύο ομάδες υπάρχουν στις φυλακές, οι «κρατούντες» και οι κρατούμενοι, ουσιαστικά πρόκειται για δύο μικροκοινωνίες που συστεγάζονται αλλά και αλληλεξαρτώνται, αλληλοεπηρεάζονται μεταξύ τους, μέσα από μια διπολικότητα ρόλων των μελών της κάθε ομάδας. Οι κρατούμενοι αναπτύσσουν ένα δικό τους υποπολιτισμό που αμφισβητεί την αυθεντία του φυλακτικού προσωπικού και τονίζει την ανάγκη αλληλεγγύης μεταξύ των κρατουμένων. Την ίδια στιγμή όμως αποφεύγουν να έρχονται σε προφανή επαφή με το προσωπικό και με τον επίσημο κανονισμό της φυλακής, φοβούμενοι της συνέπειες που μπορεί να έχει αυτό, εις βάρος τους. Έτσι,

είναι υποχρεωμένοι να παίζουν δύο ρόλους, έναν σε σχέση με το προσωπικό και έναν σε σχέση με τους υπόλοιπους κρατούμενους.(ο.π.)

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και για το προσωπικό. Τα στελέχη του προσωπικού, αναγκάζονται να επιδεικνύουν μια σιωπηρή ανοχή προς τον 'κώδικα' των κρατουμένων και τις αξίες του, ώστε να επιτυγχάνουν την «ομαλή ροή» των πραγμάτων στη φυλακή, δίχως εντάσεις σχέσεων και στάσεις κρατουμένων ή αποδράσεις και αυτοκτονίες. Η επίτευξη μιας λεπτής ισορροπίας και διπολικότητας ρόλων στις σχέσεις μεταξύ κρατούντων και κρατουμένων δεν είναι καθόλου εύκολη. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της ατμόσφαιρας της φυλακής που φορτίζεται συνεχώς από την ένταση που προκαλούν τα λεγόμενα «δεινά της φυλάκισης», δηλαδή, οι στερήσεις της ελευθερίας των υλικών αγαθών, των ετεροφυλικών σχέσεων και ακόμα του αισθήματος του αυτοσεβασμού και ασφάλειας των κρατούμενων. (ο.π.)

Με την εισαγωγή του στη φυλακή, ο κρατούμενος καλείται να προσαρμοστεί μακριά από το κοινωνικό σύνολο, σε αυτή τη μικροκοινωνία, με τους νέους κανόνες, τις νέες αξίες. Σύμφωνα με την Λαμπροπούλου Ε. «μετά το αρχικό σοκ, ο κρατούμενος θα δεχτεί την πραγματικότητα και θα «συνετιστεί» στους νέους κανόνες.» (Λαμπροπούλου, 1994)

Ο κρατούμενος αποδέχεται την νέα του ταυτότητα ως «εγκληματίας», όποιας βαρύτητας και αν είναι το αδίκημά του. Αυτή του η ενσωμάτωση του δίνει το αίσθημα της ασφάλειας, της μείωσης των στερήσεων και των δοκιμασιών, αφού θα είναι υπάκουος, δεν θα έχει προβλήματα ούτε με τους συγκρατούμενούς τους αλλά ούτε και από το φυλακτικό προσωπικό. (Λαμπροπούλου, 1994)

Η προσαρμογή στη νέα του ταυτότητα δημιουργεί όμως και προβλήματα. Πολύ συχνά οδηγεί στην αποδιοργάνωση και την απώλεια της προσωπικότητας του καταδίκου, ο οποίος πνίγει τις προσωπικές του δυνατότητες, καταπιέζει τον αληθινό του εαυτό που δεν βγαίνει στην επιφάνεια, με αποτέλεσμα να φτάνει συχνά σε λανθάνουσες ψυχικές

διαταραχές ή σε ψυχώσεις, αυτοκτονίες ή άλλες αυτοκαταστροφικές τάσεις. Ορισμένες φορές η αδυναμία του χαρακτήρα του, (ιδιαίτερα για τα άτομα μικρής ηλικίας), θα τον κάνει δεκτικό σε νέα στοιχεία που γνωρίζει εντός των φυλακών. Έτσι, θα δοκιμάσει ίσως, το ναρκωτικό που παίρνει ο συγκρατούμενός του ή θα γνωρίσει νέους τρόπους διάπραξης εγκλημάτων από πιο έμπειρους συγκρατούμενους. (Τσιλιμιγκάκης , 1994 , σελ. 30)

Στην κοινωνία της φυλακής, υπάρχουν και εκεί τάξεις. Υπάρχουν οι ισχυροί και οι ανίσχυροι. Οι πρώτοι είναι αυτοί που επιβάλλουν την δύναμή τους στους δεύτερους, τους «κάνουν τη ζωή δύσκολη», τους εκμεταλλεύονται. Το γεγονός αυτό επιδρά αρνητικά στην αυτοπεποίθηση και την προσωπικότητα των αδυνάτων και επομένως και στην συμπεριφορά τους. (Τσιλιμιγκάκης, 1994)

3.4 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΕΣ

1. Οι γυναίκες διαβιούν σε καταστήματα κράτησης γυναικών ή σε ιδιαίτερα τμήματα άλλων καταστημάτων. Στην περίπτωση αυτή απαγορεύεται η επικοινωνία τους με κρατούμενους άλλων κατηγοριών.(Άρθρο 13 , Σ.Κ. , 2000)
2. Στα καταστήματα ή στα ιδιαίτερα τμήματα κράτησης γυναικών οι κανόνες διαβίωσης και τα προγράμματα που εφαρμόζονται σε αυτό προσαρμόζονται στις ανάγκες του φύλου τους.(ο.π.)
3. Ειδικός χώρος του καταστήματος ή του τμήματος στο οποίο κρατούνται διαμορφώνεται κατάλληλα για τη διαβίωση κρατουμένων μητέρων που έχουν μαζί τα παιδιά τους μέχρι τριών ετών. Παιδιά άνω των τριών ετών εισάγονται σε ιδρύματα παιδικής μέριμνας που λειτουργούν υπό την εποπτεία των Υπουργείων Υγείας και Πρόνοιας και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εφόσον στερούνται του κατάλληλου συγγενικού περιβάλλοντος, κατά την κρίση του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού και έπειτα από ακρόαση των γονέων. (ο.π.)

3.5 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ιδιαιτερότητα της γυναικείας εγκληματικότητας απασχόλησε, τους εγκληματολόγους από πολύ νωρίς και το κύριο βάρος της έρευνας για τα αίτια της γυναικείας εγκληματικότητας, αρχικά τουλάχιστον, έπεσε στη βιολογική υπόσταση της γυναίκας. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα στράφηκε σε δύο κυρίως κατευθύνσεις: αφ' ενός στη θεωρούμενη υποδεέστερη σωματική κατασκευή και μειωμένη φυσική δύναμη της γυναίκας, και αφ' ετέρου σε βιολογικές ιδιαιτερότητες όπως η εμμηνόρροια, η εγκυμοσύνη και η εμμηνόπαυση. Η πρώτη άποψη – περί βιολογικής μειονεξίας της γυναίκας – βασίζεται κατά κύριο λόγο στο είδος των εγκλημάτων που εμφανίζονται (βάσει πάλι των στατιστικών) να διαπράττουν. Όντως, η γυναικεία εγκληματικότητα φαίνεται να τείνει, διεθνώς, σε εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (κυρίως κλοπές σε καταστήματα) και κατά των ηθών, και λιγότερο σε εγκλήματα βίας. Εξάλλου, γενική είναι η αντίληψη, βασισμένη στην παραδοσιακή εικόνα της γυναίκας, ότι η μυϊκή και γενικά βιολογική της αντοχή είναι περιορισμένη. (Χαΐδου, 1984)

Οι αντίλογοι στις θέσεις αυτές είναι πολλοί: Κατ' αρχήν, βιολογικές και επιδημιολογικές μελέτες έδειξαν ότι η γυναικεία αντοχή όχι μόνο δεν είναι υποδεέστερη, αλλά σε πολλούς τομείς ξεπερνάει την ανδρική. Έχει αποδειχθεί, εξάλλου, ότι ο δείκτης θνησιμότητας στους άνδρες είναι μεγαλύτερος. Παράλληλα, η κοινωνική εξέλιξη επέτρεψε την συμμετοχή των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία, όπου η απασχόλησή τους σε θεωρούμενα ανδρικά επαγγέλματα έδειξε ότι δεν υστερούν ούτε διανοητικά ούτε σωματικά. Το γεγονός ότι γυναίκες απασχολούνται, ήδη από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης, σε βαριές χειρωνακτικές εργασίες αποτελεί μια ακόμη διάψευση του μύθου της βιολογικής κατωτερότητας της γυναίκας. (ο.π.)

Η μειωμένη διάπραξη εγκλημάτων βίας θα μπορούσε να αποδοθεί σε άλλους, ψυχολογικούς ή κοινωνικούς παράγοντες, αλλά όχι στην έλλειψη φυσικής δύναμης: Ο Ο. Pollak, μεταξύ άλλων ερευνητών, υποστηρίζει ότι υπάρχουν πολλές τεχνικές που

επιτρέπουν τη διάπραξη εγκλημάτων χωρίς φυσική βία και επιθετικότητα. Πιστεύει, παράλληλα, ότι είναι το πολιτισμικό στερεότυπο της γυναίκας παρά τη φυσική της κατάσταση που περιορίζει τη χρήση βίαιων μέσων. Αποφασιστικό ρόλο παίζει δηλαδή το κοινωνιοψυχολογικό και όχι το σωματικό στοιχείο. (ο.π.)

Κατά γενική παραδοχή, επικρατεί η άποψη ότι η γυναίκα είναι λιγότερο επιθετική, έχει πρᾶο χαρακτήρα, σε γενικές γραμμές δηλαδή κοινωνικά τοποθετείται να έχει αυτές τις ιδιότητες, εικόνα που δεν έχει βέβαια σχέση με τη φυσική κράση ή ιδιοσυστασία της γυναίκας που είναι αρκετά δυνατή σωματικά για να διαπράξει κάθε είδους έγκλημα.(ο.π.)

Η δεύτερη υπόθεση – για τα ιδιαίτερα βιολογικά χαρακτηριστικά του γυναικείου φύλου – έχει μία σαφώς ισχυρότερη βάση: Έχει παρατηρηθεί ότι κατά τις διάφορες βιολογικές βάσεις και συγκεκριμένα, πριν και κατά τη διάρκεια της εμμηνόρροιας, κατά το διάστημα της εγκυμοσύνης και μετά τον τοκετό καθώς και στην περίοδο της εμμηνόπαυσης οι γυναίκες παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα διάπραξης εγκλημάτων. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται, όπως έδειξε η ψυχιατρική, στην ένταση στην οποία βρίσκεται η γυναίκα στις φάσεις αυτές, εξαιτίας ορμονικών διαταραχών. Οι διαταραχές αυτές, όπως έδειξαν πολλές μελέτες, προξενούν ποικίλα προβλήματα συμπεριφοράς στις γυναίκες, μία έκφανση των οποίων είναι και η εγκληματική συμπεριφορά. Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν μπορεί να συνδεθεί αιτιολογικά η εγκληματική συμπεριφορά με τις διαταραχές αυτές. Εξάλλου εμπειρικά δεν μπόρεσε να αποδειχθεί κάτι τέτοιο. Αυτό που θα μπορούσε να υποστηριχθεί είναι ότι η ένταση που δημιουργούν στις γυναίκες οι καταστάσεις αυτές είναι δυνατό να αποτελέσει έναν παράγοντα που ενδέχεται, σε συνδυασμό με πολλούς άλλους, να οδηγήσει στη διάπραξη περιστασιακών αδικημάτων. Από ορισμένους ερευνητές έχει υποστηριχθεί επίσης η άποψη ότι στις γυναίκες εγκληματίες εντοπίζεται στη γενετική τους δομή το χρωμόσωμα Y, το οποίο υπάρχει στην ανδρική μοριακή δομή. Το γεγονός όμως ότι «πολύ σπάνια έχει εντοπισθεί το χρωμόσωμα Y σε γυναίκα εγκληματία», καταρρίπτει τη θεωρητική αυτή υπόθεση (ο.π.).

Πολλοί υποστηρίζουν ότι όσο περισσότερο έχει επιτελεσθεί η χειραφέτηση της γυναίκας τόσο αυξάνεται η συμμετοχή της στην εγκληματική δράση. Εδώ θα πρέπει να διευκρινιστεί τι σημαίνει χειραφέτηση. Η απλή συμμετοχή της στην παραγωγή ή στην εν

γένει κοινωνική ανάπτυξη; Φυσικά δεν θα περιοριστούμε στην απλή συμμετοχή της γυναίκας στην παραγωγή ως εργαζόμενο άτομο. Και αυτό το επιχείρημα είναι αβάσιμο. Από έρευνες έχει αποδειχθεί ότι σε χώρες τις Ανατολικής Ευρώπης, όπου υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων γυναικών σε σχέση με τις χώρες της Δυτικής, δεν παρουσιάζεται μεγαλύτερο ποσοστό γυναικείας εγκληματικότητας. Ένα ακόμα επιχείρημα κατά της χειραφέτησης, ως λόγου αύξησης της γυναικείας εγκληματικότητας, είναι ότι κατά τον 19^ο αιώνα παρουσιάστηκε υψηλότερος δείκτης συμμετοχής των γυναικών στο έγκλημα, σε μια εποχή δηλαδή που δεν μιλάμε καν για χειραφέτηση της γυναίκας. Το 1800 στη Γερμανία το ποσοστό των γυναικών που είχαν καταδικαστεί ανερχόταν σε 20%. Το 1805 στην Αγγλία και το 1832 στη Δανία το 1/3 των καταδίκων ήταν γυναίκες. Η χειραφέτηση ως λόγος αύξησης της γυναικείας εγκληματικότητας είναι ξεπερασμένη μέθοδος ερμηνείας και δεν αποδεικνύεται εμπειρικά. Το ότι γυναίκες άνω των 50 ετών παρουσιάζουν εδώ και χρόνια μεγάλο ποσοστό εγκληματικότητας, το οποίο εξακολουθεί να παραμένει υψηλό, δεν μπορεί φυσικά να αποδοθεί στη γυναικεία χειραφέτηση και στο γυναικείο κίνημα. (Χαΐδου, 1984)

Η έρευνα σχετικά με την γυναικεία εγκληματικότητα έχει στραφεί πλέον στο χώρο της ψυχολογίας και, κατά κύριο λόγο, της κοινωνιολογίας. Έχει υποστηριχτεί, χωρίς να έχει εμπειρικά αποδειχθεί, ότι η απογοήτευση της γυναίκας, στο πλαίσιο του ρόλου, τον οποίο επιτελεί, σε συνδυασμό με την καταπίεσή της από τις πατριαρχικές δομές που επικρατούν, την ωθούν στην εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς. Συχνά, η απογοήτευση προκαλεί νεύρωση και κατάθλιψη στο γυναικείο πληθυσμό, ενώ σε συνδυασμό με άλλες καταστάσεις, όπως είναι για παράδειγμα η επιθετική αντίδραση, μπορούν να καταστούν εγκληματογενείς (ο.π).

Ζήτημα όπως η διαφορετική ανατροφή και διαπαιδαγώγηση της γυναίκας, οι κοινωνικοί ρόλοι που στερεότυπα της προσδίδονται, ο ρόλος της στις οικονομικές και πολιτικές διαδικασίες, καθώς και η νέα θέση που προσπαθεί να εδραιώσει, κυρίως μέσα από κινήματα όπως το φεμινιστικό, απασχολούν πλέον τους εγκληματολόγους που ασχολούνται με το θέμα αυτό. Επίσης η κοινωνική απομόνωση έχει σημασία για την

εμφάνιση της εγκληματικότητας. Δεν είναι τυχαίο το ότι μεταξύ των δραστών γυναικών οι περισσότερες είναι ανύπαντρες, χήρες ή χωρισμένες (ο.π.).

Παράλληλα, βέβαια, συνεχίζονται οι έρευνες στο χώρο της βιολογίας για την ανίχνευση και τεκμηρίωση διαφορών στη συμπεριφορά ανδρών και γυναικών. Υποστηρίζεται επίσης σήμερα ότι η σε βάθος εμπειριστατωμένη έρευνα του DNA του ατόμου, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και τις επιπτώσεις του στις ανθρώπινες ψυχολογικές και φυσικές λειτουργίες, ενδεχομένως να ανοίξει νέους ορίζοντες στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Τέτοιου είδους έρευνες, πάντως, μικρή συμβολή μπορούν να έχουν στη σύγχρονη εγκληματολογία που ακολουθεί πλέον, μια, κατά κύριο λόγο, κοινωνιολογική / κοινωνιοψυχολογική κατεύθυνση.(ο.π.)

Από όλες τις εγκληματολογικές θεωρίες, η θεωρία ελέγχου είναι ίσως η μόνη που μπορεί να δώσει κάποια ερμηνεία για τη γυναικεία εγκληματικότητα, για την οποία κυρίως ευθύνονται οι διαφοροποιήσεις στην ανατροφή, η αποτυχία στο σχολείο, στο γάμο, στην οικογένεια και στο επάγγελμα, καθώς και η ανυπαρξία εξωτερικού ελέγχου σε κοινωνικές ομάδες και θεσμούς (ο.π.).

Η αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας κατά τις τελευταίες δεκαετίες ερμηνεύεται κυρίως μέσα από τρία βασικά θεωρητικά σχήματα. Η «θεωρία του νέου θηλυκού εγκληματία» υποστηρίζει ότι η ολοένα αυξανόμενη απελευθέρωση των γυναικών συντελεί στην εμφάνιση μιας «νέας γυναικείας εγκληματικότητας» που χαρακτηρίζεται από βίαιη συμπεριφορά. Η «θεωρία της οικονομικής αναγκαιότητας» υποθέτει ότι η γυναικεία εγκληματικότητα οφείλεται στην οικονομική αναγκαιότητα, διότι η χειραφέτηση των γυναικών συνεπάγεται την ικανοποίηση των δικών τους αναγκών και τη διακοπή της επανάπαυσής τους στον ανδρικό πατερναλισμό. Τέλος, η «θεωρία των οικονομικών ευκαιριών» υπογραμμίζει ότι η γυναικεία εγκληματικότητα είναι το προϊόν της διευρυμένης πρόσβασης σε δομές οικονομικών ευκαιριών και ότι η συμμετοχή των γυναικών σε οικονομικούς οργανισμούς έχει σημαντική επίδραση στην επιλογή τους να εμπλακούν σε εγκληματικές δραστηριότητες.(ο.π.)

Παρά το ότι και οι τρεις θεωρίες είναι αρκετά σύγχρονες και συμβάλλουν στην κατανόηση των μεταβολών της γυναικείας εγκληματικότητας, ερμηνεύουν το φαινόμενο

από ατομικούς προσδιορισμούς, όπως και παλαιότερες θεωρητικές προσεγγίσεις, και «αγνοούν βασικές δομικές παραμέτρους, παρούσες οικονομικές συνθήκες και το γεγονός ότι η κατάσταση των γυναικών επιζητεί ενδεχομένως μια διαφορετική ερμηνεία και ανάλυση από εκείνη που χρησιμοποιείται για την ανδρική εγκληματικότητα» (ο.π.).

Σε κάθε περίπτωση πάντως, για μια αντικειμενική ερμηνεία της γυναικείας εγκληματικότητας σε μια συγκεκριμένη κοινωνία, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένα δεδομένα, όπως είναι, λόγου χάρη, οι ρόλοι των δύο φύλων, οι μηχανισμοί του κοινωνικού ελέγχου, η ιστορική συνάφεια και η σχέση ανάμεσα στη κοινωνική τάξη και την επίσημα καταχωρισμένη εγκληματικότητα (ο.π.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

4.1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η κοινωνική εργασία στον τομέα της εγκληματικότητας ασκείται από κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι απασχολούνται:

- Ø Στις εισαγγελίες και στα δικαστήρια ενηλίκων.
- Ø Στις υπηρεσίες επιμελητών ενηλίκων.
- Ø Στις διευθύνσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- Ø Στα σωφρονιστικά καταστήματα.
- Ø Σε ξενώνες παραβατικών εφήβων.
- Ø Σε προγράμματα κοινωνικής επανένταξης.
- Ø Στα δικαστήρια και στα καταστήματα κράτησης για ενήλικες (φυλακές).
- Ø Σε εταιρείες προστασίας αποφυλακισμένων.
- Ø Σε ξενώνες αποφυλακισμένων.

Ο κοινωνικός λειτουργός που απασχολείται στον τομέα της εγκληματικότητας είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της φυλακής ή του σωφρονιστικού καταστήματος. Συμμετέχει στα συμβούλια και στις επιτροπές που είναι αρμόδιες για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη διαβίωση και τη μεταχείριση των κρατούμενων.(Καλλινικάκη , 1998)

Ένας από τους κύριους στόχους της κοινωνικής εργασίας σε αυτό τον τομέα είναι η διατήρηση της επικοινωνίας και των δεσμών του φυλακισμένου με την οικογένειά του και τα σημαντικά γι' αυτόν πρόσωπα κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής του, καθώς και η αξιολόγηση των οικογενειακών αναγκών (παιδιά βρεφικής ηλικίας, έφηβοι) και η σύνδεση της οικογένειας με κατάλληλες υπηρεσίες στην κοινότητα (κέντρο ψυχικής υγείας, κοινωνική πρόνοια κ.ά.).(ο.π.)

Ο κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται σε σωφρονιστικά καταστήματα, εκτός από την ατομική συνεργασία του με τον κάθε κρατούμενο, αναπτύσσει προγράμματα

κοινωνικής εργασίας με στόχο την κοινωνική προσαρμογή στο κλειστό πλαίσιο του καταστήματος, τη βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής ζωής, της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης. Στις περιπτώσεις αυτές αξιοποιείται η μέθοδος της κοινωνικής εργασίας με ομάδες, με στόχο το μοίρασμα ευθυνών, την κατανομή και οργάνωση δραστηριοτήτων στο χώρο διαμονής και απασχόλησης των κρατουμένων, την πρόληψη ή και την άμβλυνση των μεταξύ τους συγκρούσεων κ.λπ. Ειδικότερες παρεμβάσεις αναπτύσσονται σε περιπτώσεις έγκλειστων με χρόνια νοσήματα, αλκοολικών, χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών, ψυχικά ασθενών κ.ά.(ο.π.)

Ιδιαίτερα ευρύ και σημαντικό είναι το πεδίο της κοινωνικής εργασίας με τους ενήλικες παραβάτες και τις οικογένειές τους καθ' όλη τη διάρκεια της εμπλοκής τους με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, και πιο συγκεκριμένα:

- Αμέσως μετά την σύλληψη ή την απαγγελία κατηγορίας.
- Στο στάδιο της προφυλάκισης, πριν τη δίκη.
- Κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής (προληπτικός ή ποινικός σωφρονισμός).
- Στην φάση προετοιμασίας της αποφυλάκισης.
- Μετά την αποφυλάκιση. (ο.π.)

4.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Για την αντιμετώπιση προσωπικών και οικογενειακών αναγκών τις οποίες δημιουργεί η κράτηση του ατόμου, καθώς επίσης για την κοινωνική επανένταξη του αποφυλακιζόμενου, προβλέπεται η χρησιμοποίηση κοινωνικών λειτουργών στα σωφρονιστικά καταστήματα. Ειδικότερα στο άρθρο 113 του κώδικα περιγράφονται λεπτομερώς τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού. Σύμφωνα μ' αυτό το άρθρο, ο κοινωνικός λειτουργός: (Σταθόπουλος , 1999)

1. έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο, χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφαλείας.(ο.π.)
2. λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων της ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής τους.(ο.π.)
3. τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας, καθώς και στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις ενέργειες και τα αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας.(ο.π.)
4. ενημερώνει το διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του κρατουμένου και υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείριση του.(ο.π.)
5. συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους κρατουμένους, των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό.(ο.π.)
6. μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων, σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.(ο.π.)
7. προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξή του και παρακολουθεί, μετά την αποφυλάκιση, όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο.(ο.π.)

8. εφαρμόζει τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα ή ομάδα.(ο.π.)

Ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει σε Συμβούλια και διαδικασίες που αφορούν την μεταχείριση των κρατουμένων, και είναι μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αυτό αποφασίζει για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαβίωσης και της μεταχείρισης του κρατουμένου. Μελετά τις δυνατότητες και προϋποθέσεις αδειών απουσίας ή άλλων μορφών ημιελεύθερης διαβίωσης, και εισηγείται σχετικά στην επιτροπή του άρθρου 55. Στο άρθρο 55, αρμόδια για τη χορήγηση της άδειας είναι η επιτροπή που αποτελείται από το δικαστή εκτέλεσης ποινών, το διευθυντή όπου κρατείται ο κατάδικος και έναν κοινωνικό λειτουργό, ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή. Τις επόμενες τακτικές άδειες χορηγεί ο διευθυντής του καταστήματος με εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού. (Σταθόπουλος , 1999)

Στο άρθρο 79, η μεταγωγή κρατουμένου γίνεται ύστερα από αίτησή του, για λόγους προσωπικούς , οικογενειακούς, υγείας, ή για τοποθέτηση σε εργασία, με πρόταση του διευθυντή που συνοδεύεται από αντίστοιχη εισήγηση της κοινωνικής υπηρεσίας.(ο.π.)

Στο άρθρο 85 αναφέρεται ότι σε κάθε κατάστημα κράτησης λειτουργεί πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει τις βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Το Συμβούλιο συγκροτείται από το διευθυντή, ως Πρόεδρο, έναν κοινωνικό λειτουργό και ένα από τα υπόλοιπα μέλη του Επιστημονικού συμβουλίου.(ο.π.)

Στο άρθρο 95 προβλέπεται η συμμετοχή του κοινωνικού λειτουργού στη διαδικασία κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης των κρατουμένων.(ο.π.)

Οι εκθέσεις και τα λοιπά στοιχεία, τα οποία τηρούν οι κοινωνικοί λειτουργοί, είναι απόρρητα, και δεν μπορούν να αποτελέσουν στοιχεία δικογραφίας, ούτε να λάβουν οποιαδήποτε μορφή δημοσιότητας. Κατ' εξαίρεση, τα στοιχεία αυτά μπορεί να τεθούν υπ' όψη του γιατρού, του ψυχολόγου του διευθυντή του καταστήματος ή ανωτέρου υπαλλήλου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με γραπτή εντολή του Υπουργού ή Εισαγγελέα.(ο.π)

Στις φυλακές επίσης προβλέπεται να υπηρετούν εγκληματολόγοι, ψυχολόγοι, ψυχίατροι, νοσοκόμοι και ιερείς, ο καθένας με συγκεκριμένες ιδιότητες και καθήκοντα.(ο.π.)

Ο αριθμός του υπηρετούντος επιστημονικού προσωπικού είναι περιορισμένος σε σχέση με τον αριθμό των κρατουμένων και τις επιδιώξεις και στόχους της πολιτικής για την αποϊδρυματοποίηση και επανένταξη των κρατουμένων στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Χαρακτηριστικά σε σύνολο 116 προβλεπόμενων οργανικών θέσεων Κοινωνικών Λειτουργών (Ν. 2298/95) μόνο 52 έχουν καλυφθεί, ενώ οι υπόλοιπες 64 παραμένουν κενές.(ο.π.)

Στο έργο της κοινωνικής υπηρεσίας για την επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία συμβάλλουν και οι Εταιρείες Προστασίας Αποφυλακισζομένων (Ε.Π.Α.). Οι εταιρείες αυτές λειτουργούν στις έδρες των πρωτοδικείων της χώρας. Είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Βασικός στόχος των Ε.Π.Α. είναι η βοήθεια προς τους αποφυλακισζόμενους – υλική, ιατρική περίθαλψη και οικονομική ενίσχυση σε απόρους. Τα οικονομικά μέσα των Ε.Π.Α. είναι πολύ περιορισμένα και, συνεπώς, η προσφερόμενη βοήθεια είναι περιστασιακή και κυμαίνεται σε 30.000 – 40.000 δραχμές περίπου για κάθε οικογένεια.(ο.π.)

Στη διεύθυνση της Χριστιανικής Αλληλεγγύης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, λειτουργεί γραφείο για την συμπαράσταση φυλακισμένων. Η συμπαράσταση αυτή εκδηλώνεται με επισκέψεις, ενίσχυση με ιματισμό και μικρή οικονομική βοήθεια.(ο.π.)

Τέλος, οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων, με τη σημερινή μορφή λειτουργίας και την έλλειψη επιστημονικού προσωπικού, δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο τομέα της πρόληψης της παραπτωματικότητας των ανηλίκων. (ο.π.)

4.3. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ

Το έργο του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας αφορά: α) στην εξατομίκευση της μεταχείρισης των κρατουμένων, β) την προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασής τους, γ) την συμπαράσταση και την προστατευτική επίβλεψη των απολυομένων υπό όρο εφόσον κρίνεται αναγκαίο και μέχρι να διοριστούν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής και δ) την παρακολούθηση της κοινωνικής τους επανόδου. Ειδικότερα ο προϊστάμενος του τμήματος κοινωνικής εργασίας ή ο αρχαιότερος κοινωνικός λειτουργός: (Σταθόπουλος , 1999)

- 1) Κατανέμει τις περιπτώσεις των κρατουμένων στους κοινωνικούς λειτουργούς.
- 2) Εποπτεύει, συντονίζει και ελέγχει τακτικά την εργασία τους.
- 3) Καταρτίζει το πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας το οποίο, αφού θεωρηθεί από τον διευθυντή, αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων των κρατουμένων.
- 4) Φροντίζει για την οργάνωση του γραφείου, την τήρηση των προβλεπόμενων δελτίων και βιβλίων, την αρχειοθέτηση των φακέλων, τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων και την κατάρτιση της ετήσιας έκθεσης απολογισμού εργασίας.
- 5) Καλεί σε τακτικές συναντήσεις τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους ειδικούς επιστήμονες για ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας και συντονισμό έργου του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και ενημερώνει σχετικά τον διευθυντή. (ο.π.)

4.3.1.ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ

Τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού είναι τα εξής:

1. Ο κοινωνικός λειτουργός εκτελεί εσωτερική και εξωτερική εργασία εφαρμόζοντας τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα και με ομάδες. Ειδικότερα, η εσωτερική υπηρεσία συνίσταται σε: i) ατομικές συνεντεύξεις με τον κρατούμενο και ii) εργασία με ομάδα κρατουμένων, η δε εξωτερική σε: i) επικοινωνία με τις οικογένειες των κρατουμένων, συγγενείς, εργοδότες, άλλες υπηρεσίες, οργανώσεις ή άτομα που έχουν σχέση με την κοινωνική αποκατάστασή τους και ii) στήριξη και επίβλεψη των απολυθέντων υπό όρο κρατουμένων. Για την εκτέλεση της εξωτερικής υπηρεσίας ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να μετακινείται και εκτός έδρας σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης. (Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης Τύπου, Α & Β, (Φ. Ε. Κ. Β' 463/17-4-2003), Αθήνα, 2003, σελ. 20)

2. Επικοινωνεί με τους νεο-εισαγόμενους στο γραφείο του ή σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή στους χώρους κράτησης το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την εισαγωγή τους και διατηρεί τακτική επαφή μαζί τους κατά το πρώτο τουλάχιστον στάδιο της προσαρμογής τους στο κατάστημα κράτησης.(ο.π.)

3. Δέχεται ακροάσεις των κρατουμένων και των συγγενών τους, εφαρμοζομένων αναλόγως των ρυθμίσεων που ισχύουν για το διοικητικό προσωπικό.(ο.π.)

4. Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και με προσωπικές συνεντεύξεις και επιτόπιες έρευνες συγκεντρώνει τα απαραίτητα σχετικά στοιχεία με την ατομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάστασή τους.(ο.π.)

5. Δημιουργεί ατομική μερίδα κρατουμένου με δελτίο κοινωνικής έρευνας και εξέλιξης ή καρτέλα και επισυνάπτει όσα έγγραφα (εκθέσεις κ.λ.π.) αφορούν τον κρατούμενο και αποτελούν τον ατομικό του φάκελο. Το περιεχόμενο του φακέλου είναι απόρρητο. Γνώση των στοιχείων του λαμβάνουν μόνο οι δικαστικές αρχές και

τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του καταστήματος κράτησης.(ο.π.)

6. Προβαίνει στις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις εισηγήσεις για θέματα που αφορούν κρατούμενους και συντάσσει τις ανάλογες εκθέσεις.(ο.π.)

7. Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.(ο.π.)

8. Οργανώνει και ελέγχει την αποθήκη ειδών ιματισμού και υγιεινής για απόρους κρατούμενους και διανέμει τα αναγκαία παραλαβής και διάθεσης των ειδών αυτών.(ο.π.)

9. Παρακολουθεί την κίνηση του Φιλόπτωχου Ταμείου του καταστήματος, ενθαρρύνει τις υπέρ αυτού δωρεές και προτείνει στον διευθυντή τον τρόπο διάθεσης των χρημάτων.(ο.π.)

10. Τηρεί βιβλίο-ημερολόγιο εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας.(ο.π.)

11. Συμβάλλει στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών, αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων.(ο.π.)

12. Διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους κρατούμενους να απευθυνθούν στα θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης και συνεργάζεται με το προσωπικό τους.(ο.π.)

13. Προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το οικογενειακό, εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον του για την ομαλή επάναδό του στην κοινωνία.(ο.π.)

14. Συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς για την ένταξη αποφυλακισμένων σε προγράμματα και παρακολουθεί όσες περιπτώσεις κρίνει αναγκαίο.(ο.π.)

15. Οργανώνει και ελέγχει από κοινού με τον κοινωνιολόγο και έως ότου καλυφθούν οι θέσεις των Συμβούλων Εκπαίδευσης Κρατουμένων, τη βιβλιοθήκη του καταστήματος. Έχει την ευθύνη των εισερχομένων βιβλίων και άλλων εντύπων.(ο.π.)

16. Μεριμνά για την ικανοποίηση αιτημάτων των κρατουμένων για άλλα βιβλία ή έντυπα, τα οποία ελέγχονται από το προσωπικό ερευνών.(ο.π.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο έχει ως απώτερο σκοπό, να περιγράψει τη μέθοδο που ακολουθήθηκε προκειμένου να πραγματοποιηθεί η έρευνα, που αφορά το ρόλο της φυλακισμένης μητέρας, που συνυπάρχει με το παιδί της στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού.

Ο χαρακτήρας της έρευνας είναι διερευνητικός και για την πραγματοποίησή της χρησιμοποιήθηκε ένα (ι) ανώνυμο ερωτηματολόγιο με 18 ανοιχτές κλειστές γνώμης και πολλαπλής επιλογής ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε προς συμπλήρωση σε μητέρες – κρατούμενες.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Ιανουάριο έως τον Οκτώβριο του 2006.

Για την συλλογή των απαραίτητων στοιχείων και πληροφοριών επιλέχθηκε μεταξύ άλλων εργαλείων – μέσων, τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Με πιο απλά λόγια, μια λίστα ερωτήσεων που επιτρέπει τον προσδιορισμό της στάσης του ερωτώμενου πάνω στα θέματα τα οποία πρόκειται να εξεταστούν.

Ο χαρακτήρας του θέματος, που είναι διερευνητικός, καθώς επίσης και σε συνδυασμό με τις δυσκολίες ανεύρεσης σχετικών πηγών και υλικού, η έρευνα οδηγήθηκε στην επιλογή της μεθόδου του ερωτηματολογίου, για την συλλογή των στοιχείων, που χρειάζεται να γίνουν γνωστά. Δεν θα μπορούσε, να διερευνηθεί με κάποια άλλη μέθοδο, όπως η συνέντευξη και η παρατήρηση.

Η μέθοδος της παρατήρησης δεν προσφέρεται για το συγκεκριμένο θέμα, δεδομένου ότι δεν μπορεί κάποιος να παρατηρήσει τον τρόπο ζωής των μητέρων–κρατούμενων μέσα στη φυλακή. Παράλληλα χρειάζεται εμπλουτισμένη πείρα, γνώση, πολυάριθμο και ειδικευμένο προσωπικό για την επεξεργασία των στοιχείων που συλλέχθηκαν.

Η δε συνέντευξη, πέραν από το θέμα του χρόνου, που θα ήταν αρκετά μεγάλος, για να πραγματοποιηθεί, δεν θα έδινε την δυνατότητα στις ερωτώμενες να εκφραστούν ελεύθερα. Στη μέθοδο της συνέντευξης υπάρχει σχεδόν πάντα το

πρόβλημα της αλληλεπίδρασης σαν επικοινωνία μεταξύ συνεντευκτή και ερωτώμενου, που επηρεάζει την ειλικρίνεια των απαντήσεων, άρα και τα αποτελέσματα της ερευνάς. Είναι γνωστό ότι συχνά οι ερωτώμενοι παρουσιάζουν μηχανισμούς άμυνας στη διάρκεια της συνέντευξης.

Επιπλέον, η μέθοδος της συλλογής πληροφοριών με ερωτηματολόγιο, παρέχει τη δυνατότητα της γρήγορης συλλογής τους. Επίσης, διασφάλιζε για τις ερωτώμενες την άνετη και εύκολη συμπλήρωσή του, καθώς και το λίγο χρονικό διάστημα, που απαιτείται για να συμπληρωθεί. Ακόμα, η ανωνυμία του ερωτηματολογίου δίνει στην ερωτώμενη το αίσθημα της ασφάλειας και τη δυνατότητα να είναι ειλικρινής.

Ο αριθμός των ερωτήσεων, δεν είναι πολύ μεγάλος, ώστε να μην υπάρχει δυσφορία στην απάντηση τους, αλλά ούτε και μικρός, που να μην δίνει την δυνατότητα σύγκρισης μερικών στοιχείων μεταξύ τους. Επίσης, συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο ερωτήσεις ολικής άγνοιας, δηλαδή, του τύπου ΝΑΙ / ΟΧΙ, πολλαπλής επιλογής δίνοντας την ευκαιρία στην ερωτώμενη να επιλέξει την απάντηση που την εκφράζει, πραγματικές ερωτήσεις (factual questions), δηλαδή αυτές που φαίνονται και δεν μπορούν να αμφισβητηθούν, όπως λόγου χάρη η ηλικία, κατά συνθήκη ερωτήσεις (conditional questions) του τύπου, ΑΝ ΝΑΙ, ΓΙΑΤΙ ; Ακόμα, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις τακτικής κλίμακας, όπου οι απαντήσεις δείχνουν μια κάθοδο ή άνοδο όπως για παράδειγμα ΚΑΛΗ, ΚΑΚΗ, ΜΕΤΡΙΑ.

Τέλος, έγινε προσπάθεια να υπάρχει μια λογική κλιμάκωση στις ερωτήσεις, ώστε να είναι ευχερέστερη η προσέγγιση των απόψεων των μητέρων – κρατούμενων, για το ρόλο τους μέσα στη φυλακή και τη σχέση τους με τα παιδιά τους.

5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Τα στάδια που ακολουθήθηκαν για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας είναι :

✓ Η Προπαρασκευαστική φάση

Κατά την Προπαρασκευαστική φάση εντοπίστηκε, οροθετήθηκε και διατυπώθηκε το γνωστικό πεδίο της εργασίας. Στην συνέχεια ακολουθήθηκε η ανασκόπηση και αποδελτίωση της βιβλιογραφίας η οποία είναι σχετική με το θέμα της ερευνάς μας, από την οποία θα προκύψουν κάποια κύρια σημεία στα οποία θα δοθεί έμφαση και από τα οποία θα προκύψουν οι επιμέρους στόχοι της εργασίας. Τέλος, το επόμενο βήμα ήταν η επιλογή του ερευνητικού εργαλείου σύμφωνα με τους ερευνητικούς κώδικες που ήταν το ερωτηματολόγιο.

✓ Σχεδιασμός Ερευνητικής Διαδικασίας

Στο στάδιο αυτό πραγματοποιήθηκε η κατασκευή του ερωτηματολογίου, καθορίστηκε η επιλογή του δείγματος, ορίστηκε ο τόπος και ο χρόνος κατά τον οποίο θα γίνει η διεξαγωγή της έρευνας, σχεδιάστηκε ο τρόπος δράσης της ερευνητικής ομάδας και τέλος έγινε η εκτέλεση προκαταρκτικών – διερευνητικών εργασιών.

✓ Εκτελεστική φάση

Στη συνέχεια επακολούθησε η εκτελεστική φάση όπου έγινε η διεξαγωγή της έρευνας του ερωτηματολογίου μέσω της άμεσης προσέγγισης του πληθυσμού. Η συλλογή στοιχείων έγινε κατά τους μήνες Ιανουάριο – Οκτώβριο 2006. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από της μητέρες – κρατούμενες έγινε με απόλυτη

εχεμύθεια. Οι μητέρες - κρατούμενες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ανώνυμα με τη βοήθεια των κοινωνικών λειτουργών των Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού. Κατόπιν, επακολούθησε η συλλογή των ερευνητικών στοιχείων και έγινε η ποσοτικοποίηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών και στοιχείων. Μετά από τα παραπάνω έγινε η καταχώρηση και επεξεργασία των δεδομένων στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή με το στατιστικό πρόγραμμα EXCEL.

V Ανάλυση και Ερμηνεία των Ερευνητικών στοιχείων

Σε αυτό το στάδιο πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων. Τα ερωτηματολόγια πριν από την καταχώρησή τους σε Η/Υ ελέγχθηκαν για τυχόν αντιφάσεις και λάθη. Γενικά ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία σε ότι αφορά την καταχώρηση και επεξεργασία των στοιχείων : Έλεγχος-ερωτηματολογίων – κωδικοποίηση – ηλεκτρονική καταχώρηση – έλεγχος συνέπειας των στοιχείων – επεξεργασία στοιχείων – έλεγχος επεξεργασμένων στοιχείων. Τα στοιχεία που προέκυψαν μέσα από το ερευνητικό μέρος αποτελούν έμπρακτη απόδειξη των θεωρητικών υποθέσεων καθώς επίσης των βασικών και επιμέρους στόχων της εργασίας.

5.2 ΕΙΛΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή είναι μια διερευνητική μελέτη όπου σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Φιλίας (1977), στοχεύει στη διατύπωση η διερεύνηση ενός προβλήματος και στην ιεράρχηση για παραπέρα έρευνα.

5.3 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας, είναι να διερευνηθεί το κατά πόσο επιτυγχάνεται ο ρόλος της μητέρας, μέσα στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Να εξεταστεί η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο παιδί και τη μητέρα του μέσα στη φυλακή.
2. Να μελετηθούν οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών μέσα στο χώρο της φυλακής.
3. Να διερευνηθεί, ο προορισμός των παιδιών, αφού φύγουν από τη φυλακή.
4. Να εξετασθεί η σχέση των μαμάρδων – κρατούμενων, με τις υπόλοιπες κρατούμενες.
5. Να εξεταστούν, τα μέτρα προστασίας / υποστήριξης, που προσφέρονται στις κρατούμενες μαμάρδες στα πλαίσια της φυλακής.

5.4 ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

A. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Προκειμένου να κατασκευαστούν τα ερωτηματολόγια, διατυπώθηκαν ορισμένα ερωτήματα. Αυτά προέκυψαν από τη βιβλιογραφική μελέτη και αποτελούν τους κατευθυντήριους άξονες πάνω στους οποίους κατασκευάστηκαν τα ερωτηματολόγια.

1. Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί είναι θετική ;
2. Οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών είναι κατάλληλες ;
3. Ποια είναι η σχέση των μητέρων – κρατούμενων με τις υπόλοιπες κρατούμενες ;
4. Ποιος ο λόγος κράτησης των μητέρων – κρατούμενων στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού ;
5. Είναι θετικό να ζουν τα παιδιά με τις μητέρες τους στη φυλακή ;
6. Επιτυγχάνεται ο ρόλος της μητέρας μέσα στη φυλακή ;
7. Ποιος αναλαμβάνει την κηδεμονία των παιδιών, όταν φύγουν από τις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού ;
8. Υπάρχει δυνατότητα εξόδου των παιδιών από τη φυλακή ;

B. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Ο ρόλος της μητέρας επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια παραμονής της στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.
2. Οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, είναι κατάλληλες.
3. Η σχέση των μητέρων – κρατούμενων είναι αρμονική με τις υπόλοιπες κρατούμενες.
4. Τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα εξόδου από τη φυλακή, με κάποιο συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο.

5.5. ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ : Πληθυσμός μιας μελέτης είναι όλα τα μέλη της ομάδας , που θα μελετηθεί, τα οποία ικανοποιούν ορισμένα κριτήρια. Για παράδειγμα, πληθυσμό αποτελούν όλες οι γυναίκες άνω των εξήντα (60) ετών που είναι υπό ψυχιατρική φροντίδα. Ο πληθυσμός, επομένως, μπορεί, ανάλογα με τον τρόπο που ορίζεται, να αποτελείται από εκατομμύρια ή από μερικές εκατοντάδες ανθρώπων.(Α.Σαχίνη – Καρδάση 2004 , σελ. 115).

ΔΕΙΓΜΑ : Δείγμα είναι ένας μικρόκοσμος του πληθυσμού της ερευνητικής μελέτης. (Α. Σαχίνη – Καρδάση 2004 , σελ. 116)

Στη συγκεκριμένη έρευνα, ο πληθυσμός είναι δεκαεπτά (17) μητέρες – κρατούμενες, που συνυπάρχουν με τα παιδιά τους στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.

Το δείγμα της έρευνας, είναι και οι δεκαεπτά (17) μητέρες – κρατούμενες, που αποτελούν και το μοναδικό δείγμα σε όλη την Ελλάδα, γεγονός που ενισχύει την εγκυρότητα της έρευνας.

5.6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας, χρειάστηκε να συμπληρωθεί μία αίτηση προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, προκειμένου να εξασφαλιστεί άδεια για την επαφή με τις μητέρες – κρατούμενες και για τη διάθεση του ερωτηματολογίου προς αυτές.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης επέτρεψε τη διάθεση του ερωτηματολογίου, αλλά δεν έγινε εφικτή η άμεση επαφή της ομάδας συγγραφής της συγκεκριμένης εργασίας – έρευνας με τις μητέρες – κρατούμενες, καθώς η εξασφάλιση μιας τέτοιας άδειας αποτελεί περίπλοκη, χρονοβόρα έως και ανέφικτη διαδικασία.

5.7 ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

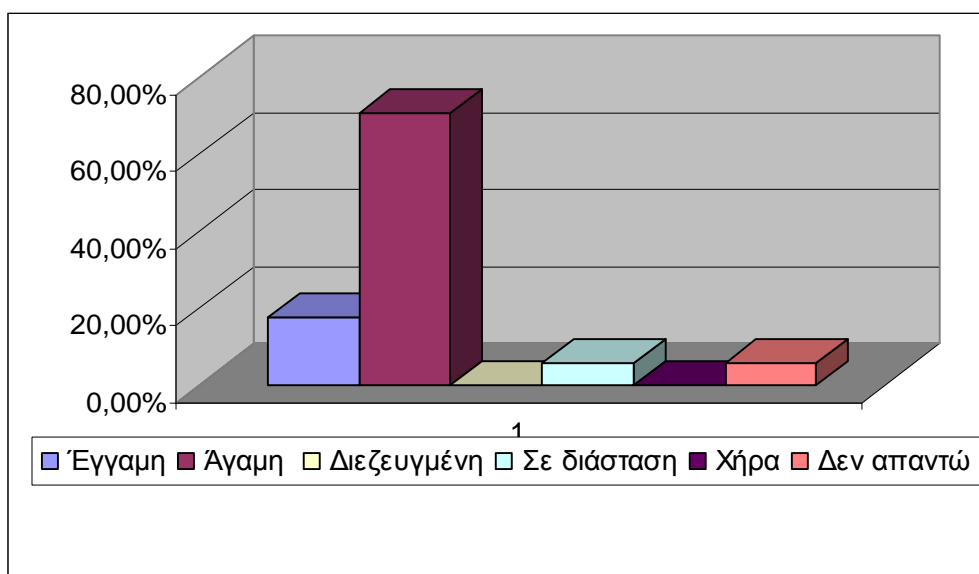
Τα στοιχεία τα οποία συγκεντρώθηκαν από την έρευνα, αναλύθηκαν με την βοήθεια αναλυτή – προγραμματιστή Η/Υ.

Για την επεξεργασία των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν, χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων. Τα στατιστικά αποτελέσματα, δίνονται με πίνακες.

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η : Οικογενειακή κατάσταση

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

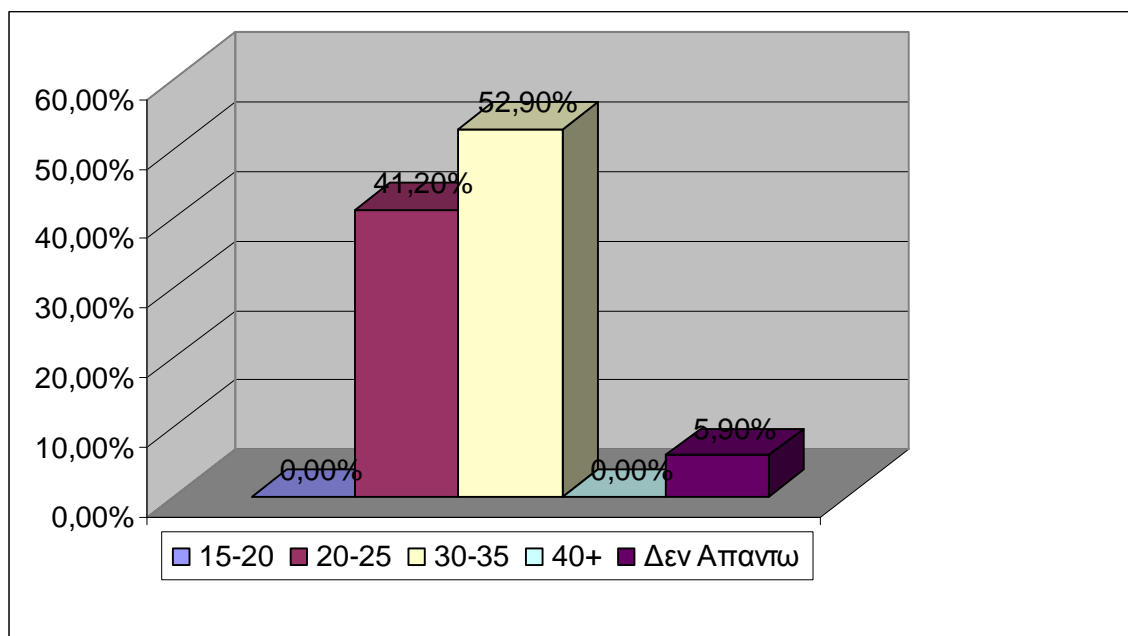
1)Οικογενειακή κατάσταση	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Έγγαμη	3	17,60%
Άγαμη	12	70,60%
Διεξευγμένη	0	0,00%
Σε διάσταση	1	5,90%
Χήρα	0	0,00%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^Η : Ηλικία

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

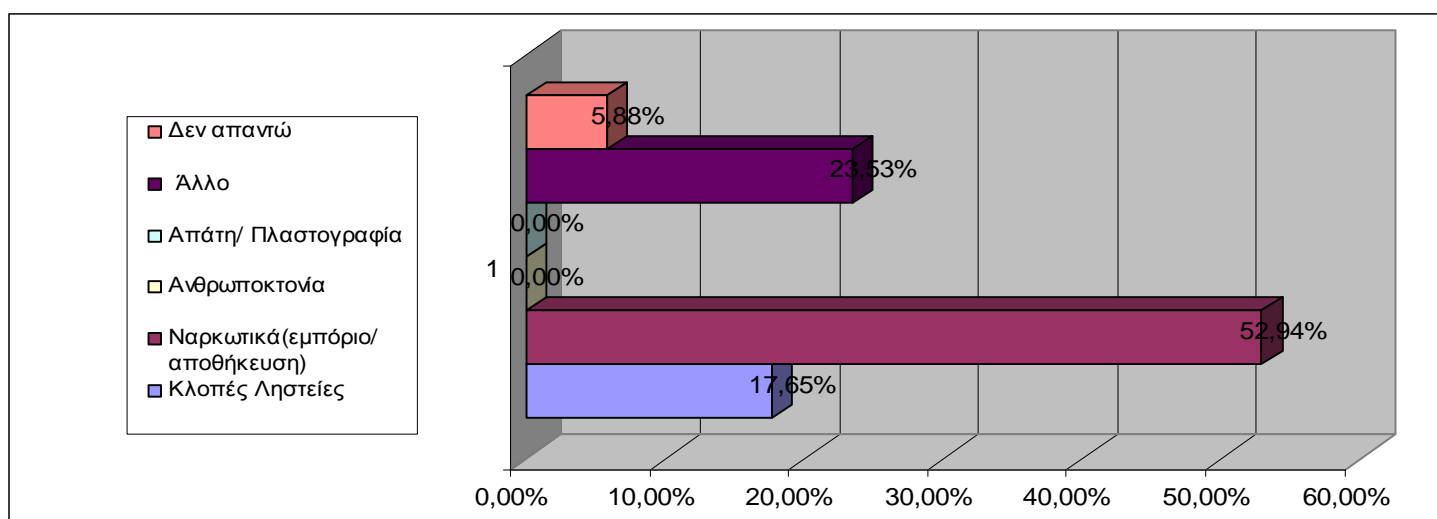
2)Ηλικία	Συχνότητες ν	Σχετικές συχνότητες f%
15-20	0	0,00%
20-25	7	41,20%
30-35	9	52,90%
40+	0	0,00%
Δεν Απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100,00%

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^Η : Αίτια εγκλεισμού

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

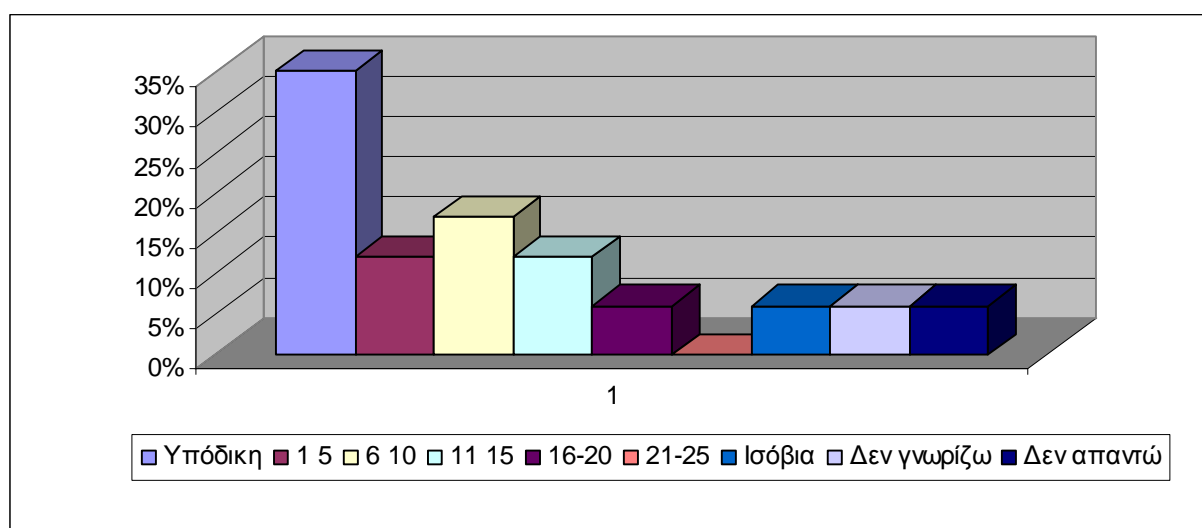
3)Αίτια Εγκλεισμού	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Κλοπές Ληστείες	3	17,65%
Ναρκωτικά(εμπόριο/ αποθήκευση)	9	52,94%
Ανθρωποκτονία	0	0,00%
Απάτη/ Πλαστογραφία	0	0,00%
Άλλο	4	23,53%
Δεν απαντώ	1	5,88%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^Η :Διάρκεια Ποινής (σε χρόνια)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

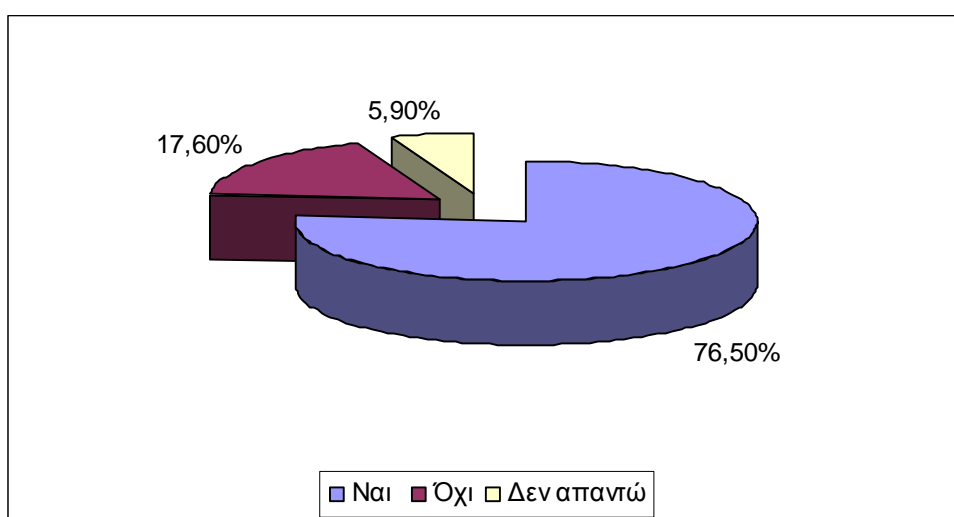
4)Διάρκεια Ποινής (από-έως)σε χρόνια	Συχνότητες ν	Σχετικές συχνότητες f%
Υπόδικη	6	35%
1 5	2	12%
6 10	3	17%
11 15	2	12%
16-20	1	6%
21-25	0	0%
Ισόβια	1	6%
Δεν γνωρίζω	1	6%
Δεν απαντώ	1	6%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 5^H : Γέννα εντός φυλακής

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

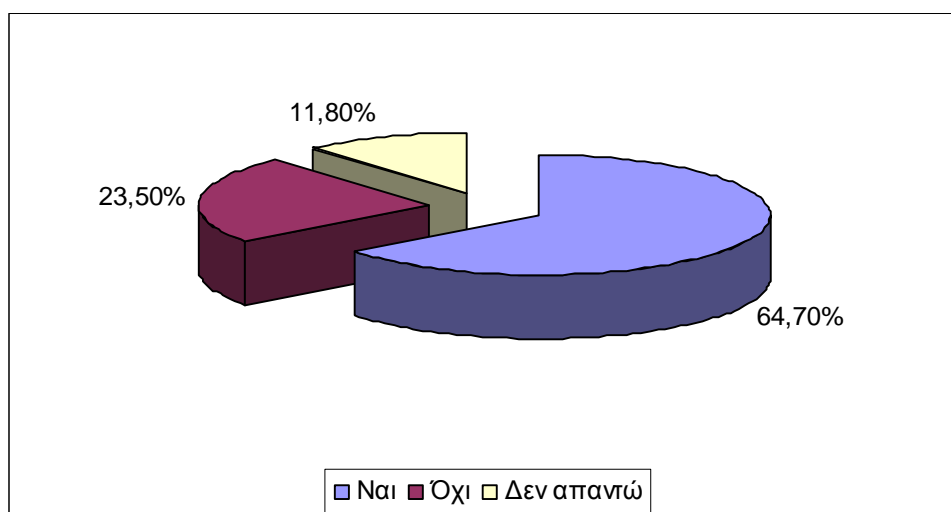
5)Γέννα εντός Φυλακής	Συχνότητες ν	Σχετικές συχνότητες f%
Ναι	13	76,50%
Όχι	3	17,60%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 6^Η : Γνώση Εγκυμοσύνης πριν τη φυλάκιση

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

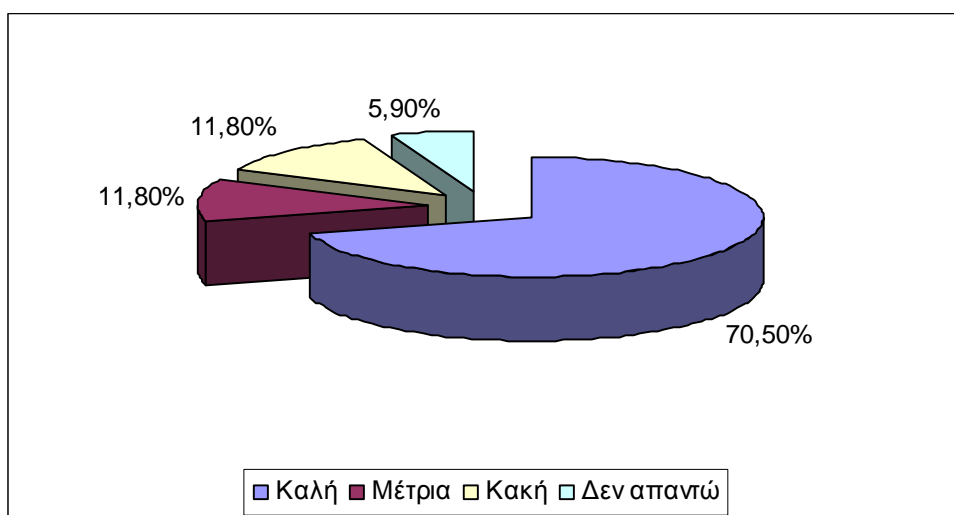
6)Γνώση Εγκυμοσύνης πριν την φυλάκιση	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Ναι	11	64,70%
Όχι	4	23,50%
Δεν απαντώ	2	11,80%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 7^Η :Σχέση με το παιδί

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

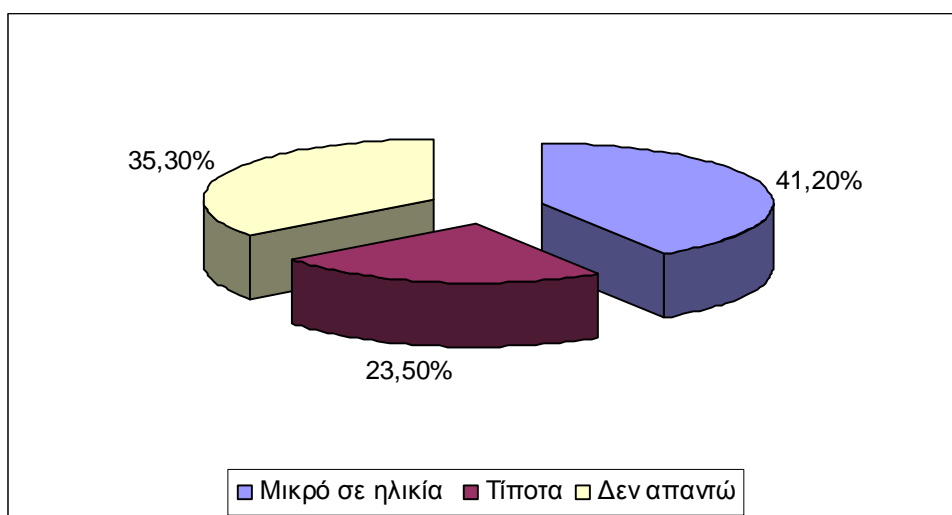
7)Σχέση με το παιδί	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Καλή	12	70,50%
Μέτρια	2	11,80%
Κακή	2	11,80%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 8^Η :Πρόγραμμα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

8)Πρόγραμμα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Μικρό σε ηλικία	7	41,20%
Τίποτα	4	23,50%
Δεν απαντώ	6	35,30%
Σύνολο	17	100%

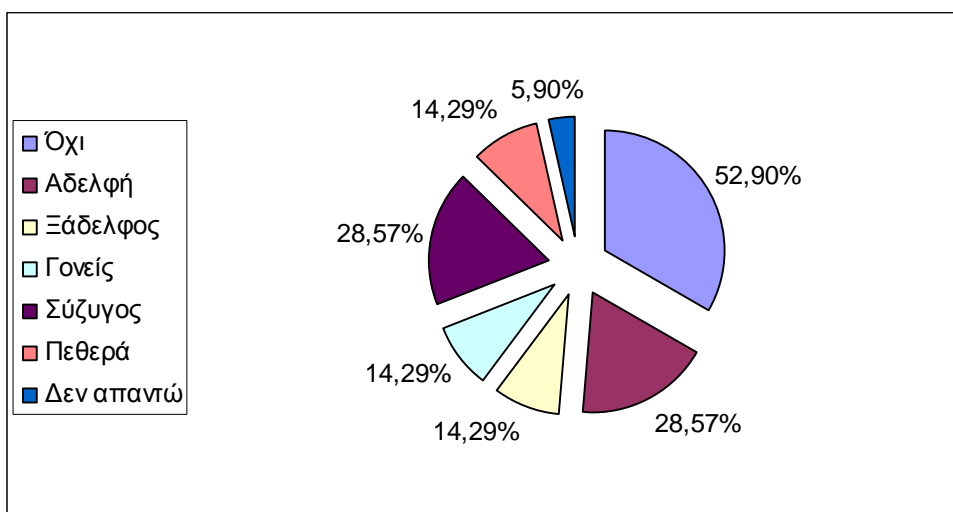

ΕΡΩΤΗΣΗ 9^Η :Δυνατότητα Εξόδου παιδιών

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

9α)Δυνατότητα εξόδου του παιδιού	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Όχι	9	52,90%
Ναι	7	41,20%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

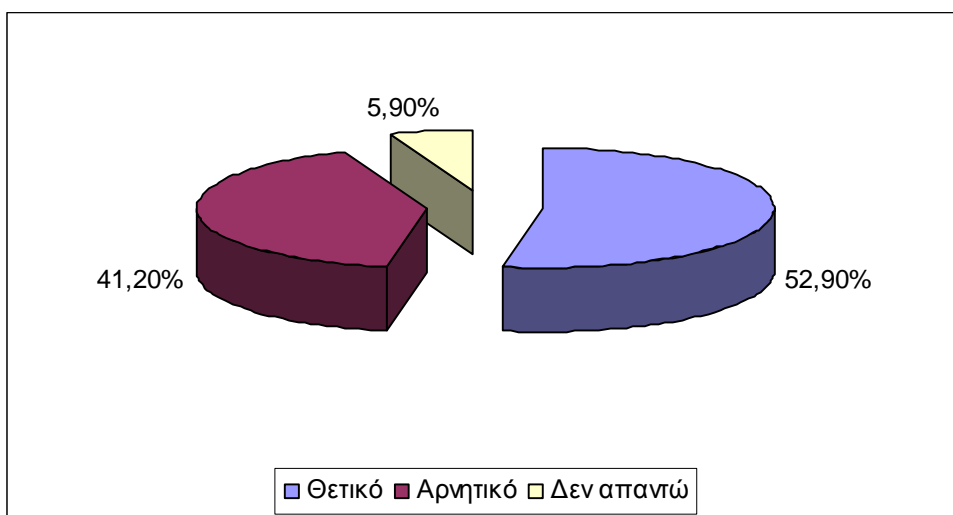
9β)Με ποιόν	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Αδελφή	2	28,57%
Ξάδερφος	1	14,29%
Γονείς	1	14,29%
Σύζυγος	3	28,57%
Πεθερά	1	14,29%
Σύνολο	7	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 10^H :Παιδί εντός φυλακής-θετικό ή αρνητικό

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

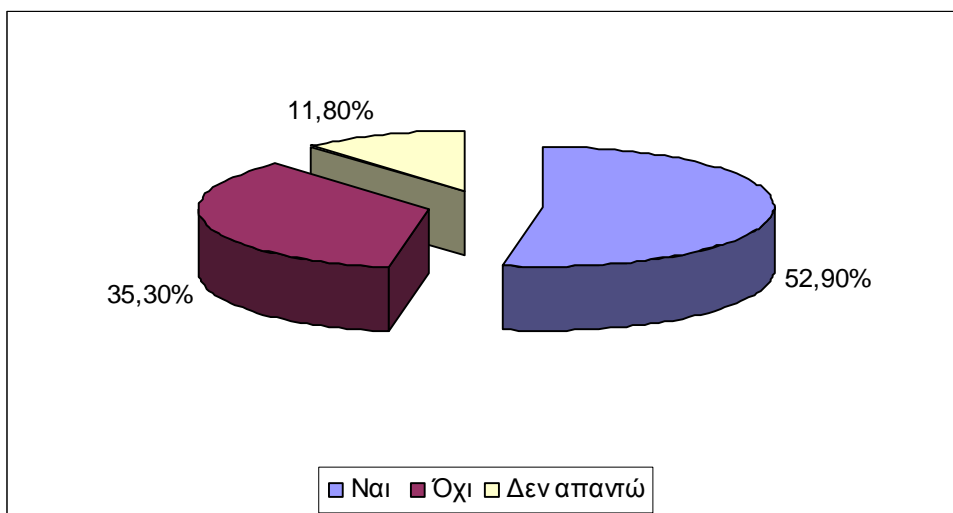
10)Παιδί εντός φυλακής	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f %
Θετικό	9	52,90%
Αρνητικό	7	41,20%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 11^H : Επιτυγχάνεται ο ρόλος της μητέρας στην φυλακή

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

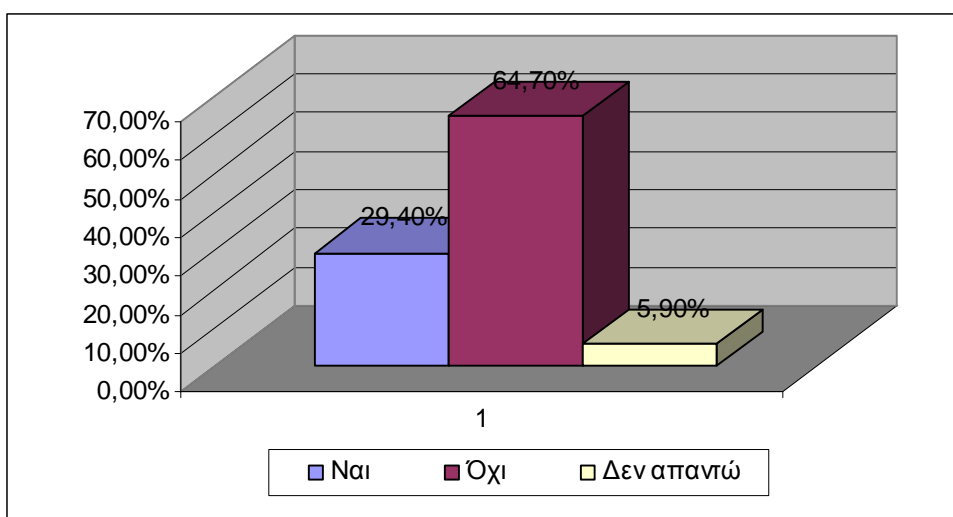
11)Επιτυγχάνεται ο ρόλος της μητέρας στη φυλακή	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f %
Ναι	9	52,90%
Όχι	6	35,30%
Δεν απαντώ	2	11,80%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 12^H :Ικανοποιημένη από τις συνθήκες στις οποίες μεγαλώνει το παιδί

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

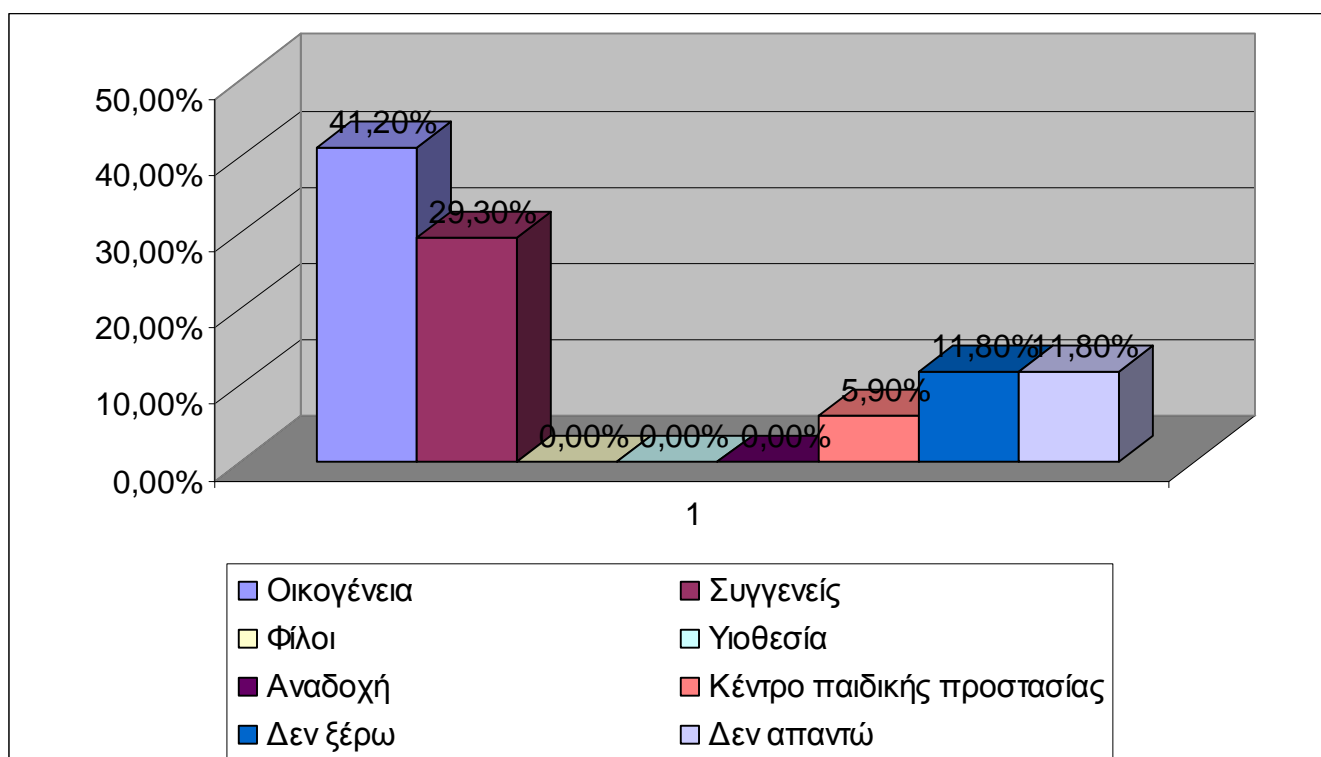
12) Ικανοποιημένη από τις συνθήκες στις οποίες μεγαλώνει το παιδί	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f %
Ναι	5	29,40%
Όχι	11	64,70%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 13^H : Ανάλυση κηδεμονίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

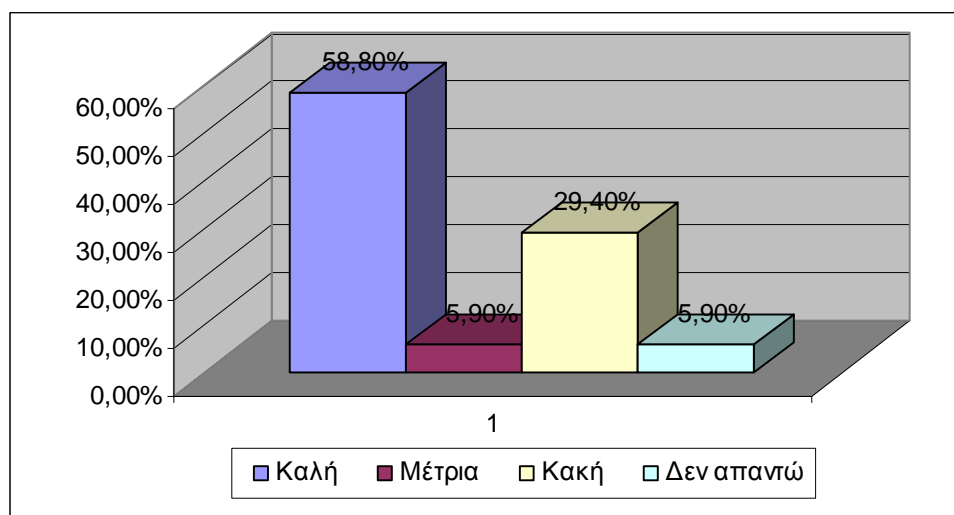
14)Ανάλυση κηδεμονίας	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Οικογένεια	7	41,20%
Συγγενείς	5	29,30%
Φίλοι	0	0,00%
Υιοθεσία	0	0,00%
Αναδοχή	0	0,00%
Κέντρο παιδικής προστασίας	1	5,90%
Δεν ξέρω	2	11,80%
Δεν απαντώ	2	11,80%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 15^H :Σχέση με τον πατέρα

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

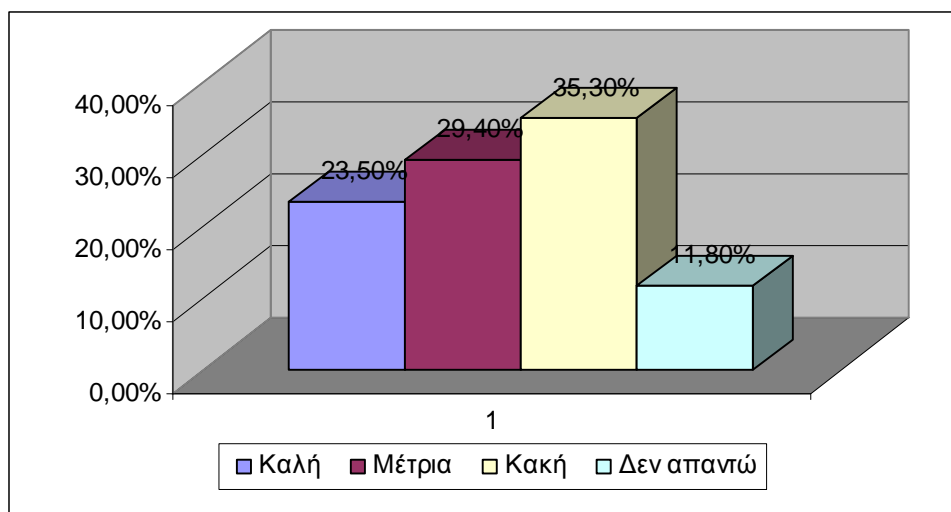
15)Σχέση με τον πατέρα	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f%
Καλή	10	58,80%
Μέτρια	1	5,90%
Κακή	5	29,40%
Δεν απαντώ	1	5,90%
Σύνολο	17	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 16^Η :Σχέση με συγκρατούμενες χωρίς παιδιά

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

16)Σχέση με συγκρατούμενες χωρίς παιδιά	Συχνότητες ν	Σχετικές Συχνότητες f %
Καλή	4	23,50%
Μέτρια	5	29,40%
Κακή	6	35,30%
Δεν απαντώ	2	11,80%
Σύνολο	17	100%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα κυριότερα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά τις απόψεις των μητέρων – κρατούμενων είναι τα εξής :

► Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των μητέρων – κρατούμενων, το 70,6 % είναι άγαμες.

► Ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 52,9%, είναι ηλικίας 30-35, ενώ το 41,2%, ανήκει στην ηλικία των 20-25.

► Ένα μεγάλο ποσοστό των μητέρων – κρατούμενων, που ανέρχεται στο 52,94%, βρίσκεται στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού για εμπόριο και αποθήκευση ναρκωτικών.

► Το 35% των μητέρων – κρατούμενων είναι υπόδικες, ενώ ένα ποσοστό 17%, έχει διάρκεια ποινής έξι (6) – δέκα (10) χρόνια.

► Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 76,5% των μητέρων – κρατούμενων, πραγματοποίησε την γέννηση του παιδιού του εντός των Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού.

► Στις περισσότερες περιπτώσεις (64,7%), οι μητέρες – κρατούμενες , είχαν γνώση της εγκυμοσύνης τους, προτού φυλακιστούν.

► Επίσης, από την έρευνα προέκυψε, ότι το 70,5% των μητέρων – κρατούμενων, έχουν καλή σχέση με το παιδί τους.

► Τα περισσότερα παιδιά δεν συμμετέχουν σε προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης, καθώς βρίσκονται σε βρεφική ηλικία.

► Όσον αφορά τη δυνατότητα εξόδου των παιδιών από τις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, το 41,2% απάντησε πως τα παιδιά έχουν δικαίωμα εξόδου και τα συνοδεύουν συγγενικά πρόσωπα. Από την άλλη μεριά το 52,9%, απάντησε πως δεν υπάρχει δυνατότητα εξόδου.

► Από την έρευνα προέκυψε ότι το 52,9% των μητέρων – κρατούμενων, βρίσκουν θετικό το παιδί τους, να ζει μαζί τους μέσα στη φυλακή.

► Ποσοστό της τάξεως του 52,9% των μητέρων – κρατούμενων, δηλώνουν ότι επιτυγχάνεται ο ρόλος τους μέσα στη φυλακή, ενώ το 35,3%, ισχυρίζεται ότι ο μητρικός ρόλος δεν επιτυγχάνεται.

► Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι το 64,7% των μητέρων – κρατούμενων δεν είναι ικανοποιημένες από τις συνθήκες, στις οποίες μεγαλώνουν τα παιδιά τους.

► Όσον αφορά την ανάληψη της κηδεμονίας των παιδιών, μόλις βγουν από τη φυλακή, ποσοστό 41,2%, δηλώνει ότι τα παιδιά τα αναλαμβάνει η οικογένεια.

► Το 58,8% των μητέρων – κρατούμενων απάντησε ότι έχει καλή σχέση με τον πατέρα του παιδιού.

► Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 35,3% των μητέρων – κρατούμενων, δηλώνει ότι έχει κακή σχέση με τις συγκαταύμενες, που δεν έχουν παιδιά. Από την άλλη μεριά, μόλις το 23,5% διατηρεί καλές σχέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΙΣΗΤΗΣΕΙΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

◆ Υπάρχει ανάγκη για προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης των παιδιών, που ζουν μαζί με τις μητέρες τους στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.

◆ Οι μητέρες – κρατούμενες δεν είναι ικανοποιημένες από τις συνθήκες στις οποίες μεγαλώνουν τα παιδιά τους στη φυλακή.

◆ Οι μητέρες – κρατούμενες επιθυμούν να συνυπάρχουν με τα παιδιά τους στη φυλακή.

◆ Είναι βασικό για την ανατροφή των παιδιών, να ζουν με τις μητέρες τους τα τρία (3) πρώτα χρόνια της ζωής τους.

◆ Οι μητέρες – κρατούμενες βρίσκονται σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση, με την αποχώρηση των παιδιών τους από τη φυλακή, όταν αυτά συμπληρώσουν τα τρία (3) τους χρόνια.

◆ Ο ρόλος της μητέρας επιτυγχάνεται μέσα στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.

◆ Οι περισσότερες μητέρες – κρατούμενες δεν έχουν καλές σχέσεις με τις υπόλοιπες συγκατατούμενες τους, καθώς θεωρούνται πιο ευνοημένες, όσον αφορά τον χώρο διαβίωσης και τον τρόπο ζωής τους γενικότερα.

◆ Τα παιδιά έχουν δικαίωμα εξόδου από τη φυλακή, συνοδεία συγγενικών ή φιλικών προσώπων.

◆ Οι περισσότερες μητέρες – κρατούμενες βρίσκονται στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, για εμπόριο / χρήση και αποθήκευση ναρκωτικών.

◆ Το μεγαλύτερο ποσοστό των μητέρων – κρατούμενων, που εκτίουν την ποινή τους στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού, είναι άγαμες ηλικίας τριάντα (30) – τριανταπέντε (35).

◆ Η κοινωνική υπηρεσία των Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού, προσφέρει στις μητέρες – κρατούμενες υλική και ψυχολογική βοήθεια.

◆ Η κηδεμονία των παιδιών, όταν αυτά συμπληρώσουν τα τρία (3) τους χρόνια, αναλαμβάνεται στις περισσότερες περιπτώσεις από το οικογενειακό περιβάλλον της μητέρας.

7.2 ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ◆ Επαναλειτουργία του παιδικού σταθμού, που στεγάζεται μέσα στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού ή να υπάρξει συνεργασία με παιδικό σταθμό της περιοχής του Κορυδαλλού (όπως στο παρελθόν), ώστε τα παιδιά να ξεφεύγουν από το περιβάλλον της φυλακής και να έρχονται σε επαφή με περισσότερα παιδιά.
- ◆ Δημιουργία χώρου δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά, ώστε να περνούν το χρόνο τους σε ένα ευχάριστο περιβάλλον, ξεφεύγοντας από τα κελιά όπου ζουν.
- ◆ Να πραγματοποιούνται εκδηλώσεις, σε συνεργασία με παιδικούς σταθμούς της περιοχής, μέσα στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού.
- ◆ Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των παιδιών, αλλά και των μητέρων.
- ◆ Να υπάρχει δυνατότητα εξόδου των μητέρων – κρατούμενων μαζί με τα παιδιά τους, με συνοδεία του προσωπικού ασφαλείας της φυλακής και των εργαζομένων της κοινωνικής υπηρεσίας.
- ◆ Οι μητέρες – κρατούμενες μαζί με τα παιδιά τους, είναι καλύτερο να στεγάζονται σε διαφορετικό οίκημα με δικό τους προαύλιο χώρο, ώστε να αποφεύγονται οι οποιεσδήποτε συγκρούσεις με τις υπόλοιπες κρατούμενες.

- ◆ Να πραγματοποιούνται, από ειδικούς, σεμινάρια σχετικά με την φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών, καθώς αρκετές από τις μητέρες – κρατούμενες είναι νεαρής ηλικίας.

- ◆ Σε περίπτωση νοσηλείας των παιδιών σε κάποιο νοσοκομείο, οι μητέρες να μην τα συνοδεύουν απλώς, αλλά να έχουν τη δυνατότητα, να παραμένουν κοντά στα παιδιά τους, καθ' όλη τη διάρκεια νοσηλείας τους.

- ◆ Να δημιουργηθούν ομάδες ψυχολογικής υποστήριξης για τις μητέρες – κρατούμενες, με σκοπό την ψυχολογική προετοιμασία τους, για την αποχώρηση των παιδιών τους, όταν αυτά συμπληρώσουν τα τρία (3) τους χρόνια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αλεξιάδης Στέργιος, «Εγκληματολογία», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1989
- 2) Αλεξιάδης Στέργιος, «Σωφρονιστική», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1989
- 3) Αλεξιάδης Στέργιος, «Σωφρονιστική», Δ΄ έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 2001
- 4) Αλεξιάδης Στέργιος, «Προς αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1983
- 5) Αλεξιάδης Στέργιος – Πανούσης Γιάννης, «Σωφρονιστικοί Κανόνες», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1996
- 6) Ντ. Βίννικोट, «Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα», εκδόσεις Καστανιώτη, Σύγχρονη Ψυχαναλυτική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1979
- 7) Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», μέρος Α΄(εισαγωγικά), εκδόσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1984
- 8) Καλλινικάκη Θεανώ, «Κοινωνική Εργασία :Εισαγωγή στην θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας», Γ΄ έκδοση, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998
- 9) Κοσμόπουλος Αλέξανδρος, «Ψυχολογία και οδηγητική της παιδικής και νεανικής ηλικίας», εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2002
- 10) Κουράκης Νέστωρ, «Ποινική Καταστολή», (μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1997
- 11) Κουράκης Νέστωρ - Σπινέλλη Καλλιόπη, «Σωφρονιστική Νομοθεσία», (συνεργασία – επιμέλεια, Κουλούρης Νίκος), εκδόσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990

- 12) Κουράκης Νέστωρ – Τρωαϊανού Λουλά Αγλαΐα, «Εγκληματολογικοί Ορίζοντες», (Α΄ θεωρία και πρακτική της ποινικής καταστολής), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1991
- 13) Κυριακίδης Α. Παύλος, «Οικογενειακή Σχέση», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000
- 14) Λαμπροπούλου Έφη, «Ο κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1994
- 15) Μαργαρίτης Λ. – Παρασκευόπουλος Ν., «Σωφρονιστικός Κώδικας και Συναφή Κείμενα», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2000
- 16) Πανούσης Απ. Γιάννης, «Εισαγωγή στην Εγκληματολογία», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1983
- 17) Πανούσης Απ. Γιάννης, «Η σωφρονιστική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα», (από τον κυνισμό της εργασίας στην ουτοπία της αγωγής), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1995
- 18) Παπασταύρος Κ. , «Γονείς και Παιδιά», Α΄ έκδοση, εκδόσεις Ακρίτα, Αθήνα, 1986
- 19) Παρασκευόπουλος Ν. Ιωάννης, «Εξελικτική Ψυχολογία», Αθήνα
- 20) Μπερτ Ρέιμον – Ριβιέ, «Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1990
- 21) Σαχίνη – Καρδάση, «Μεθοδολογία της Έρευνας», εκδόσεις Βήτα, Αθήνα, 2004
- 22) Σταθόπουλος Πέτρος Α., «Κοινωνική Πρόνοια», Β΄ έκδοση, εκδόσεις Έλλην, 1999
- 23) Τσιλιμιγκάκης Β. – Θανοπούλου Μ. – Φρονύμου Ε., «Αποφυλακιζόμενες Γυναίκες : Το δικαίωμα στην επαγγελματική επανένταξη», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1996

24) Χαΐδου Ανθοζωή, «Θετικιστική Εγκληματολογία : Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1984.

25) Λήμμα στην Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, τόμος 6^{ος}, 1991

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- http://www.enet.gr/online_hprint?q=%E3%F5%ED%E1%E9%EA%E5%DF%E%, 3/5/2007
- <http://www.ministryofjustice.gr/print.php?sid=798>, 5/5/2007
- <http://www.actionpf.org.uk/mothersinprison.html>, 5/5/2007
- <http://www.hri.org/E/1997/97-03-09.dir/keimena/greece/greece3.htm>, 5/5/2007
- <http://www.ministryofjustice.gr/print.php?sid=412>, 5/5/2007

